

The background features a dark grey gradient with a diagonal line. On the right side, there is a collection of white line-art icons representing various sustainability and business concepts: an airplane, a cloud with 'CO2', a handshake, a network of people, a recycling symbol, a gear, a person with a leaf, a person with a trash bin, a person with a recycling symbol, a gear, a leaf with a lightning bolt, and a recycling bin. On the left side, there is a satellite dish at the bottom, a solar panel, a document with a checklist, a person, a bicycle, a water bottle, a leaf, a person with a shopping cart, a water drop with a downward arrow, and a tree. In the center, there are two location pins labeled 'A' and 'B' connected by a dashed line, and a circular arrow icon.

VIDEI DRAUDZĪGU PASĀKUMU ORGANIZĒŠANA

ROKASGRĀMATA

Publikācija ir tapusi projekta „Guidelines for Sustainable Event Management” ietvaros ar Ziemeļvalstu Ministru padomes biroja Latvijā finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild biedrība „homo ecos;” un tas nekādā veidā neatspoguļo Ziemeļvalstu Ministru padomes biroja Latvijā oficiālo viedokli.

Autori: Antra Pētersone, Maija Ušča, Agita Pusvilka, Santa Krastiņa

Izdevējs: biedrība „homo ecos;”

Redaktors: Artūrs Jansons

Korektore: Māra Zarāne

Datorsalikums un vizuālais noformējums: Marika Latsone

Tipogrāfija: SIA „Dardedze hologrāfija”

Šo publikāciju ir atļauts pavairot un pielāgot bez nolūka gūt peļņu, ar nosacījumu, ka tiek norādīta atsauce uz avotu.

2015

SATURS

- 5 IEVADS
- 7 PASĀKUMA ORGANIZĒŠANĀ IESAISTĪTIE
- 12 PASĀKUMI UN SILTUMNĪCAS EFEKTU IZRAISOŠO GĀZU EMISIJAS
- 15 PASĀKUMA NORISES UN DALĪBNIKU APMEŠANĀS VIETA
- 20 VIDEI DRAUDZĪGA ENERĢIJA
- 24 TRANSPORTS
- 30 ILGTSPĒJĪGI PIRKUMI UN PAKALPOJUMI
- 37 ATKRITUMU DRŐŠĀ UN ILGTSPĒJĪGA APSAIMNIEKOŠANA
- 46 ŪDENS PATĒRIŅŠ UN SANITĀRĀS SISTĒMAS
- 53 ATBILDĪGA PĀRTIKAS IZVĒLE

- 61 KONTROLJAUTĀJUMI
- 67 NODERĪGA INFORMĀCIJA

DABA – CILVĒKS – DABA

Ikviens cilvēks savas dzīves laikā ietekmē apkārtējo vidi, līdzcilvēkus un citas dzīvās būtnes. Cilvēka un dabas mijiedarbība ir loģiska un nenovēršama, tomēr mēs, atšķirībā no citām dzīvām radībām, esam patērētāji, kas pārmainījuši un pielāgojuši pasauli savām vajadzībām tik ļoti, ka mums pieejamie dabas resursi strauji sarūk.

Reizēs, kad vienkopus pulcējas daudz ļaužu, cilvēka rīcības sekas pamanāmas jo īpaši spilgti. Mēs gļabājam patīkamas atmiņas par pasākumiem, kuros mūs priecējuši mākslinieki, mūziķi un aktieri, kas ar visu savu sirds un talanta spēku ir snieguši mums neaizmirstamu priekšnesumu. Tomēr līdztekus kopā būšanas priekam un kultūras baudījumam nākas pamanīt arī sabiedrības pretrunīgo iedabu — **mēs izbaudām mākslu un priecājamies par skaisto, bet vienlaikus atstājam aiz sevis postījumus un neapdomīgi izšķērdējam resursus.** Labā ziņa ir tā, ka cilvēki

kopumā arvien atsaucīgāk uzņem videi draudzīga dzīvesveida idejas, tāpēc to iekļaušana pasākumu ietvaros ir saprātīgs solis.

Lai mainītos, kādam ir jābūt celmlauzim, un tieši celmlaužiem ir veidota videi draudzīgu pasākumu organizēšanas rokasgrāmata. To veidojot, esam pārļāpojuši daudzus līdzīgus pasaulē izdotus materiālus, tikušies un konsultējušies ar pasākumu rīkotājiem un vides organizācijām Latvijā, Dānijā un Lietuvā, kā arī iesaistījuši darba grupā Latvijas pasākumu organizētājus. Biedrības „homo ecos:” un projekta partneru zināšanu un pieredzes ietvaros rokasgrāmatā galvenokārt skatīta **vides ilgtspējība**, aicinot rīkoties tā, lai mūsu **paudzes dzīvesveids neapdraudētu**

nākamo paaudžu iespējas dzīvot pilnvērtīgu dzīvi. Pārējās divas ilgtspējības dimensijas — **sociālā un ekonomiskā** — šoreiz netiek skartas, tomēr tās ir vienlīdz nozīmīgas un būtu jāņem vērā, organizējot pasākumus.

Mēs aicinām rīkoties videi draudzīgi ikvienu, bet jo īpaši pasākumu organizatorus — **valsts un pašvaldības iestāžu darbiniekus, komercsektora un nevalstisko organizāciju pārstāvjus** —, cilvēkus, kuri rada pasākumu vidi. Mēs ceram, ka rokasgrāmata iedvesmos rīkoties citādi, palīdzēs rūpīgāk pārdomāt pasākuma norisi. Reizēm tie būs nelieli soļi, kas, sākumā piesardzīgi sperti, vēlāk pāraug pārlicinošā maratonskrējienā.

Lai mūsu apkopotie ieteikumi un pieredzes stāsti iedvesmo rīkoties zaļāk gan plaši apmeklētu mūzikas festivālu un valsts mēroga svētku, gan mazāku reģionālu notikumu organizētājus!

Lai tā būda zaļi rūc!

„homo ecos:”

Videi draudzīgu pasākumu norise sākas jau ar pirmajiem tā plānošanas soļiem un noslēdzas tikai pēc pasākuma, kad tiek izvērtēts, kas ir izdevies veiksmīgi un kas — mazāk sekmīgi. Labas iniciatīvas mēdz neizdoties, ja to plānošana uzsākta pārāk vēlu un ir sasteigta, tāpēc ir svarīgi pasākumu plānot laicīgi, jo īpaši, ja zaļās iniciatīvas tiek ieviestas pirmo reizi un tā ir jauna pieredze gan pašiem organizatoriem, gan pārējiem iesaistītajiem. Ikviens pasākuma organizēšanā iesaistītais var ietekmēt tā norisi, tāpēc, pirms vienoties par pienākumiem, būtu labi novērtēt katra kompetenci un atbildību — tas palīdzēs rast motivāciju videi draudzīgai rīcībai.

PASĀKUMA ORGANIZĒŠANĀ IESAISTĪTIE

Zaļais dzīvesveids kļūst arvien aktuālāks — pieaug bioloģiski audzētas pārtikas un dažādu preču pieprasījums un piedāvājums, tiek veidotas aizvien jaunas dokumentālās filmas par cilvēka lomu dabas resursu saglabāšanā un zaļā dzīvesveida pozitīvo ietekmi uz indivīdu, kā arī Latvijas un pasaules plašsaziņas līdzekļos arvien vairāk parādās publikācijas par vides ilgtspēju.

PASĀKUMA ORGANIZĒTĀJI, TEHNISKAIS PERSONĀLS, BRĪVPRĀTĪGIE

Atbildīgi organizēts pasākums sākas ar pašu organizatoru apziņas veidošanu un iesaisti, informēšanu un izglītošanu, jo tikai zinoša komanda var nodrošināt videi draudzīga pasākuma norisi, kā arī turpināt aizsākto praksi katrā nākamajā pasākumā.

Pasākuma organizētājiem vajadzētu laicīgi vienoties gan par sasniedzamajiem mērķiem, gan īstenojamām darbībām.

Mākslinieki var būt labākie ideju ziņneši un pasākuma apmeklētāju iedvesmotāji, tāpēc, aicinot piedalīties pasākumā, informējiet tā dalībniekus, ka šis būs zaļais pasākums, līdz ar to būs jāņem vērā daži ieteikumi (nevis ierobežojumi). Padariet piedalīšanos pasākumā interesantu arī tā dalībniekiem un aiciniet par zaļajām idejām atgādināt gan pirms uzstāšanās, gan tās laikā!

PASĀKUMA DALĪBNIKĪ, MĀKSLINIEKI

Pasākuma laikā tirgotie produkti būs acimredzams pierādījums tam, cik videi draudzīgi norit pasākums, tāpēc, jau plānojot pasākumu un izvēloties pakalpojumu sniedzējus un preču piegādātājus, atlasē vēlams iekļaut zaļos kritērijus, izpētīt tirgu, konsultēties ar pašiem pakalpojumu sniedzējiem, informēt sabiedrību un vienoties par sasniedzamajiem rezultātiem.

PAKALPOJUMU SNIEDZĒJI, TIRGOTĀJI

VIETĒJĀ PAŠVALDĪBA UN TĀS IESTĀDES

Sadarbība ar pašvaldību, kuras teritorijā tiek plānots pasākums, ir nozīmīga, jo pasākuma ietvaros varētu tikt izmantoti vietējās pašvaldības iestāžu — ugunsdzēsēju, mediķu, policijas, atkritumu apsaimniekotāju u. tml. — sniegtie pakalpojumi. Līdz ar to lielu ieguvumu var dot gan vietējo informēšana par vides ilgtspējību, gan praktiski noderīga informācija, kuru var sniegt vietējie.

PASĀKUMA APMEKLĒTĀJI

Videi draudzīgi organizēts pasākums ir laba iespēja izglītot sabiedrību un aicināt cilvēkus līdzdarboties. Uzmanīgi cilvēkus personīgi, stāstot par to, ko patiesi izmainīs viņu rīcība, kā tas ietekmēs vidi Latvijā un arī pasaulē. Piedāvāji izziņošanas meistardarbnīcas, konkursus, viktorīnas, spēles un sacensības, lai iesaistītu, izglītotu un arī izklaidētu.

PASĀKUMA NORISES VIETAS ĪPAŠNIEKI

Izvēloties pasākuma norises vietu, ņemiet vērā ieteikumus, kas aprakstīti nodaļā „Pasākuma norises un dalībnieku apmešanās vieta”, un norises vietas saimniekiem pastāstiet par vēlmi rīkoties ilgtspējīgi. Pat tikai nelielas izmaiņas infrastruktūrā var veicināt pārmaiņas un dot finansiālus ieguvumus ilgtermiņā.

PASĀKUMA ORGANIZĒŠANĀ UN NORISĒ IESAISTĪTIE

VIETĒJIE AKTĪVISTI, ARĪ BRĪVPRĀTĪGIE

Nevalstiskās organizācijas bieži vien ir pārmaiņu iniciētājas sabiedrībā un vislabāk zina vietējo iedzīvotāju vajadzības un iespējas, tāpēc sadarbība ar lokālajām organizācijām var palīdzēt apkopot informāciju par pakalpojumiem un iesaistīt pasākuma norisē brīvprātīgos.

PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻI

Komunikācija plašsaziņas līdzekļos, uzsverot pasākuma vides ilgtspējības aspektus, var ietvert arī plašāku informāciju par dabas resursu saglabāšanu. Informējiet medijus par videi draudzīgu pasākumu norisi, akcentējot vietējās kopienas un sabiedrības ieguvumus kopumā!

SPONSORI

Uzņēmumus, kuri vēlas pierādīt savu apņemšanos rīkoties ilgtspējīgi un publiskajā komunikācijā atsaucas uz sociālo atbildību, aiciniet atbalstīt pasākuma norisi un sniegt tā ietvaros nepieciešamos pakalpojumus! Uzņēmuma publiskais tēls un vēsmas sabiedrībā var būt ļoti motivējoši, lai rīkotos videi draudzīgāk.

- **Izglītojiet savus darbiniekus** un, ja iespējams, arī citus pasākuma organizēšanā iesaistītos! Lai ilgtspējības idejas iedzīvinātu, meklējiet arī ekspertu un kompetentu organizāciju atbalstu.
- **Paredziet papildu laiku un resursus** (cilvēku un finanšu) pasākuma organizēšanai, jo īpaši, ja videi draudzīgas iniciatīvas īstenojat pirmo reizi. Videi draudzīgu pasākumu finansiālos ieguvumus var novērtēt ilgtermiņā, bet jo rūpīgāk jau sākotnēji tiks plānots pasākums, jo ātrāk būs pamanāmi ieguvumi.
- **Novērtējiet savu kompetenci** (ietekmi, atbildību un pieredzi) — kādas vides ilgtspējas iniciatīvas ir īstenotas līdz šim, cik veiksmīgas tās bijušas, ko no tām var mācīties, ko nepieciešams uzlabot.
- **Norīkojiet atbildīgo!** Pasaules prakse rāda, ka viens komandas dalībnieks, kurš ir atbildīgs par videi draudzīgu rīcību, sekmē pasākuma norisi atbilstoši zaļajiem principiem.
- **Apkopojiet visiem noderīgu informāciju** un dalieties ar to, lai palīdzētu veiksmīgi organizēt šo un turpmākos pasākumus.
- **Rīkojieties soli pa solim!** Pat ierobežotu resursu apstākļos var spert vismaz vienu videi draudzīgu soli, piemēram, dzeršanai izmantot krāna ūdeni fasētā ūdens vietā. Ar katru nākamo pasākumu aktivitāšu loku ir iespējams paplašināt.
- **Izvirziet sasniedzamus un izmērāmus mērķus!** Ja pārmaiņas nav iespējamas viena pasākuma ietvaros, informējiet un iedvesmojiet iesaistītos turpmākiem pasākumiem.
- **Informējiet par vides saudzēšanas iniciatīvām visus pasākumā iesaistītos!** Izmantojiet iespējami daudzveidīgus komunikācijas kanālus, lai informētu par uzstādītajiem mērķiem un pasākuma ietvaros īstenojamām iniciatīvām. Stāstiet saprotami, izvairoties no specifiskiem terminiem.
- **Novērtējiet padarīto un informējiet par to pasākuma organizēšanā iesaistītos,** jo mēdz gadīties, ka labie darbi paliek nepamanīti. Izmantojiet kvalitatīvi un kvantitatīvi izmērāmus rādītājus, lai demonstrētu sasniegumus un pastāstītu par tiem citiem.
- **Informējiet plašāku sabiedrību!** Zaļā dzīvesveida temati sabiedrībā kļūst arvien populārāki, izmantojiet iespēju un runājiet ar sabiedrību arī par saviem zaļajiem pasākumiem!

PIEREDZES STĀSTI

foto: Anete Smeile

PASĀKUMA IDEJA

Festivāls „Give&Get” ir dabai un cilvēkiem draudzīgs festivāls, kurā tiek ievēroti noteikti cieņas un uzvedības principi. Jau festivāla pirmsākumos 2010. gadā tika izveidots ētikas kodekss, ar kuru ikviens apmeklētājs var iepazīties gan festivāla mājaslapā, gan pasākumā uz vietas. Festivāla laikā organizatori aicina apmeklētājus pamēģināt kaut dažas dienas ēst veģetāru vai vegānu pārtiku, mācīties būt atvērtiem nevis ar alkohola palīdzību, bet gan daloties ar iedvesmojošu praksi un savstarpēji uzticoties, kā arī saudzēt un iepazīt dabu un dzīvot saskaņā ar tās ritmu.

PASĀKUMI APMEKLĒTĀJU IZGLĪTOŠANAI

2015. gadā „Positivus festivāls” uzsāka sadarbību ar AS „Latvijas Valsts meži”, kopīgi izveidojot īpašu akciju „Pozitīvs manifests dabai”, lai samazinātu festivāla teritorijā atstāto atkritumu apjomu. Manifests tika publicēts festivāla mājaslapā un grāmatīnā, kas tika izsniegta katram apmeklētājam.

Pasākuma laikā uz lielo skatuvju ekrāniem tika rādīts AS „Latvijas Valsts meži” sagatavots videoklips, kas atspoguļoja akcijas galveno domu. Manifests tika sadzirdēts un, salīdzinot ar citiem gadiem, festivāla apmeklētāju atstāto atkritumu daudzums bija daudz mazāks, jo īpaši telšu pilsētiņā — to apmeklētāji atstāja tīrāku.

No manifesta: „Šeit atradām zaļu dabu un dzīvu mūziku. Tā ir mūsu atbildība, ko atstāsim aiz sevis un atradīsim šeit nākamgad. Ja katrs izdara nedaudz laba, tad kopā ir milzu labums. Ja katrs izdara pavisam nedaudz sliktā, tad arī sliktums galā ir iespaidīgs. Nemēslosim pat nedaudz, jo kopā sanāks daudz.”

PASĀKUMI UN SILTUMNĪCAS EFEKTU IZRAISOŠO GĀZU EMISIJAS

Termins „siltumnīcas efekts” apzīmē vispārēju Zemes sasilšanu, ko izraisa oglekļa dioksīda pastiprināta uzkrāšanās atmosfērā, kur tas absorbē infrasarkanā starojumu un kavē tā normālu atstarošanos kosmosā. Galvenās siltumnīcas efektu izraisošās gāzes (SEG) ir oglekļa dioksīds, metāns, slāpekļa oksīds, hidrofluorogļūdeņraži, perfluorogļūdeņraži un sēra heksafluorīds.

Siltumnīcas efektu izraisošās gāzes rodas ļoti dažādā veidā — pārvietojoties ar motorizētu transportu, gādājot un gatavojot pārtiku, ražojot enerģiju, atkritumu apsaimniekošanas laikā utt. Tādā veidā **siltumnīcas efektu izraisošās gāzes ir paslēptas materiālos, lietās un procesos, kas nodrošina pasākuma sagatavošanu un norisi.**

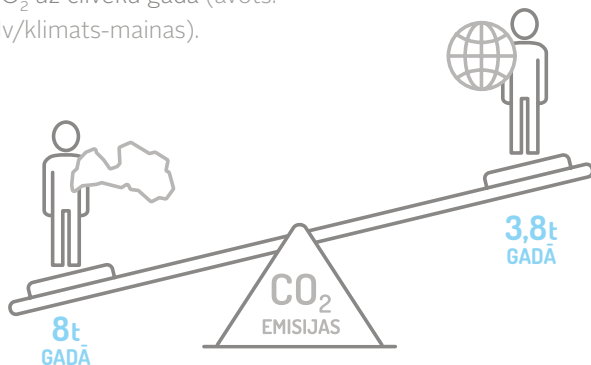
Tā kā SEG nokļūst vidē dažādu pasākuma plānošanas un ieviešanas procesu gaitā, lai samazinātu SEG, uzmanība ir jāpievērš visām turpmāk minētajām jomām. Tas nozīmē, ka, **atbildīgi izturoties pret visu pasākuma organizēšanas norisi, tiks samazinātas siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas.**

INTERESANTI

Lai saglabātu klimata līdzsvaru pasaulē, oglekļa dioksīda (CO_2) emisijas uz vienu cilvēku nedrīkst pārsniegt 3,8 tonnas gadā. Latvijas iedzīvotāju patēriņa emisijas pašlaik pārsniedz šo robežsliekšni un tuvojas 8 tonnām CO_2 uz cilvēku gadā (avots: <http://zalie.lv/klimats-mainas>).

Katrs pasākums savā ziņā ir unikāls — tā organizēšanas un norises laikā ir situācijas, kas ietekmē siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas, tādēļ ir ļoti grūti radīt universālu metodoloģiju šo gāzu samazināšanai. Drīzāk var runāt par principiem, kas palīdz apzināt katra pasākuma SEG emisijas un domāt par to samazināšanu.

Mērot pasākuma ilgtspēju, bieži tiek runāts par „oglekļa pēdas nospiedumu” (t.i., oglekļa apjomu, kas rodas konkrētu aktivitāšu rezultātā) un „oglekļa neitrāliem pasākumiem” (pasākumiem, kuru laikā saražotā oglekļa daudzums ir mazs vai arī tas tiek kompensēts. Oglekļa kompensēšana nozīmē, ka uzņēmums vai privātpersona, kas ikdienā saražo oglekli, vienlaicīgi investē aktivitātēs, kas samazina oglekļa emisiju negatīvo ietekmi). Lai varētu noteikt pasākuma ilgtspēju, ir jāsaprot, kas tieši tiek ietverts SEG novērtējumā un mērīšanā, kādi faktori tiek ņemti vērā, novērtējot pasākumu kā „oglekļa neitrālu”. Pasākumu organizētāju un pētnieku vidū mēdz runāt

par dažādām pasākuma novērtējumā iekļautām SEG dimensijām. Siltumnīcas efektu izraisošo gāzu protokolā (*Greenhouse Gas Protocol*, <http://www.ghgprotocol.org>) minētas **trīs darbības sfēru kategorijas:**

- › **tiešās SEG, ko ražo un/vai kontrolē pasākuma organizētājs**, piemēram, elektrība, ko ražo pārvietojamos ģeneratoros, degviela organizētājam piederošajos transportlīdzekļos un iekārtās u. c.;
- › netiešās SEG, kas rodas pasākuma organizētāja rīcības rezultātā, bet **kuras kontrolē kāda cita organizācija**, piemēram, iepirkta elektrība, siltumapgāde u. c.;
- › **citas netiešās SEG, ko organizētājs tiešā veidā nevar kontrolēt**, piemēram, SEG, kas rodas organizētājam nepiederošā transportlīdzeklī, ar elektrību saistītās aktivitātes, kas nav ietvertas iepriekšējā punktā, ārpakalpojumu SEG u. c.

Pasākumu organizētājiem būtu jākoncentrē uzmanība uz šīm trīs darbības sfēru kategorijām.

IETEIKUMI

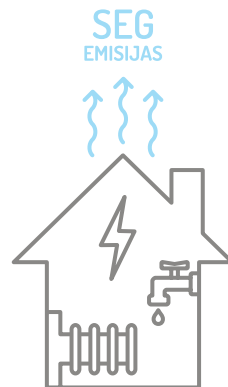
„oglekļa neitrālu”
pasākumu
organizēšanā

- **Nosakiet**, kas tiks iekļauts oglekļa emisijas aprēķinā!
- Skaidri **definējiet un atklājiet**, kādas metodes tiks izmantotas oglekļa emisiju aprēķināšanā!
- **Novērtējiet un dariet zināmu**, kādas bijušas pasākuma emisijas vai arī kādas emisijas tiek paredzētas!
- **Ieviesiet aktivitātes**, kas samazinātu oglekļa emisijas!
- **Pēc pasākuma novērtējiet**, vai izvirzītais mērķis attiecībā uz SEG emisijām tika sasniegts.

Detalizētu informāciju ar ieteikumiem, kā samazināt SEG apjomu konkrētās pasākumu plānošanas un ieviešanas jomās, skatiet atbilstošajās rokasgrāmatas nodaļās!

INTERESANTI

Vislielāko kopējo SEG emisiju apjomu Latvijā rada mājoklis, pasākumu kontekstā — pasākuma norises vietas nodrošināšana ar elektrību, apkuri, silto ūdeni. Tādēļ arī plānojot pasākumus, šīm jomām būtu jāpievērš īpaša uzmanība, cenšoties samazināt pasākuma radīto SEG apjomu.

PASĀKUMA NORISES UN DALĪBNIIEKU APMEŠANĀS VIETA

Pasākuma norises un dalībnieku apmešanās vieta ir viens no svarīgākajiem aspektiem ilgtspējīga pasākuma organizēšanā — izvēlēta vieta ietekmē un galvenokārt ierobežo pārējās rokasgrāmatas nodaļās iekļauto ieteikumu īstenošanu. Pasākuma prasībām piemērotas un videi draudzīgas vietas izvēle ir labs pamats, lai samazinātu pasākuma kopējo ietekmi uz vidi, t. sk. transporta un enerģijas sektoros, kas ir vieni no SEG un izmaksu ziņā ietilpīgākajiem.

- **Izvēlieties pasākuma norises vietu**, kas ir iespējami tuvu vairumam pasākuma apmeklētāju!
- **Organizējiet pasākumu videi draudzīgā pašvaldībā**, kur īsteno ilgtspējīgu vides politiku un iniciatīvas, kas vērstas uz ietekmes uz vidi samazināšanu.
- **Dalībnieku apmešanās vietu izvēlieties** iespējami tuvu pasākuma norises vietai!
- **Izvēlieties videi draudzīgu vietu**, kas ir sertificēta, piemēram, ar „Zaļās atslēgas” (*Green Key*) sertifikātu, ir energoefektīva vai kur jau tiek īstenota videi draudzīga rīcība, t. sk.:
 - **apkalpojošais personāls ir informēts** par materiālu un resursu atbildīgu un ilgtspējīgu izmantošanu;
 - **tiek taupīta enerģija** — telpās ir pieejams dabiskais apgaismojums un ventilācija, telpas apsilde, vēdināšana un apgaismojums ir regulējams un tiek izmantotas energoefektīvas iekārtas;

mojums un ventilācija, telpas apsilde, vēdināšana un apgaismojums ir regulējams un tiek izmantotas energoefektīvas iekārtas;

- **tiek īstenota videi draudzīga pirkumu politika** — iegādāti vietējie, dabīgi, ekosertificēti, atkārtoti izmantojami produkti un materiāli;
 - **atkritumi tiek apsaimniekoti droši un ilgtspējīgi** — materiāli tiek izmantoti atkārtoti, iespējams šķirot papīra, stikla un plastmasas atkritumus;
 - **ūdens resursi tiek izmantoti pārdomāti** — tiek samazināts ūdens patēriņš, lietots krāna ūdens vai ūdens lielākos iepakojumos;
 - **pārtikas izvēle ir atbildīga** — nodrošināta vietējā, sezonāla un veselīga pārtika.
- **Dodiet priekšroku vietai**, kas ir ērti un droši sasniedzama ar kājām, velosipēdu (ir pieejamas velonovietnes) vai sabiedrisko transportu!

Gadījumos, kad nav iespējams ievērot iepriekš minētos nosacījumus, **sadarbojieties ar vietas apsaimniekotāju**, lai samazinātu pasākuma laikā radīto ietekmi uz vidi, un **ieviesiet savas iniciatīvas** (skatiet iepriekš minētos ieteikumus) šī un turpmāko pasāku-

mu laikā. Ja pasākuma norisei nepieciešams izbūvēt jaunu infrastruktūru, aiciniet to veidot atbilstoši zaļajiem principiem, kvalitatīvu un izmantojamu ilgtermiņā.

Sīkāku informāciju par ieteikumiem katrā sektorā skatiet atbilstošajās rokasgrāmatas nodaļās!

NODERĪGI

DAŽAS PAŠVALDĪBAS, KAS ĪSTENO VIDEI DRAUDZĪGU RĪCĪBU:

- › Salacgrīvas novads, deklarācija par zaļo novadu: www.salacgriva.lv
- › Valmieras pilsēta, vides deklarācija: <http://valmiera.lv>
- › Jelgava, Liepāja, Jūrmala, Jēkabpils u. c. pilsētas ir izstrādājušas ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plānu. Plāni ir pieejami šeit: www.eumayors.eu

Green Key

„ZAĻĀ ATSLĒGA”

ir starptautiskas tūrisma brīvprātīgās ekosertifikācijas sistēmas atzinības zīme, kas tiek piešķirta viesnīcām, kempingiem un hosteljiem. Lai iegūtu „Zaļo atslēgu”, uzņēmumiem ir jāatbilst vairāk nekā 70 kritērijiem divpadsmit grupās, t. sk. komunikācija, produkti un pakalpojumi, pārtika un dzērieni, atkritumi, enerģija un klimats, transports u. c. Kā pasākuma partneri izvēloties „Zaļās atslēgas” uzņēmumu, tiek saņemta garantija, ka liela daļa ieteikumu pasākuma norises un dalībnieku apmešanās vietas izvēlei jau tiek īstenoti un jums par tiem vairs nebūs jāsatraucas.

Latvijā šobrīd ir sertificēti 11 „Zaļās atslēgas” uzņēmumi (avots: www.green-key.org).

IETEIKUMI

komunikācijai
ar pasākuma
dalībniekiem

- **Popularizējiet vietas priekšrocības** un informējiet dalībniekus par īstenotajām videi draudzīgajām rīcībām, tādējādi izceļot apsaimniekotāja un savu ieguldījumu ilgtspējīgā dabas resursu izmantošanā.
- **Aiciniet dalībniekus samazināt resursu patēriņu**, iekļaujot būtiskākos ieteikumus e-pastos, prezentāciju materiālos, norādēs, izvietojot atgādinājuma zīmes pasākuma vietā.
- Ja neesat atbildīgs par vietas izvēli, **iesakiet videi draudzīgu apmešanās vietu** pasākuma dalībniekiem, kas atbilstu iepriekš minētajiem ieteikumiem (ērti sasniedzama, sertificēta, energoefektīva u. c.).

ENERGOEFKTĪVAS ĒKAS

Ēkas tiek iedalītas klasēs pēc energoefektivitātes rādītājiem:

PAAUGSTINĀTA
energoefektivitāte

PAMATA
energoefektivitāte

TUKŠAI ĒKAI DOT OTRO IESPĒJU

Latvijas Laikmetīgās mākslas centrs jau septīto gadu festivāla „Survival Kit” ietvaros pievērš uzmanību tukšo ēku problēmai Rīgā, dodot iespēju mākslas un kultūras pārstāvjiem sadarboties ar tukšo ēku īpašniekiem. No šīs iniciatīvas izaugusi kustība „Free Riga”, kura kā provokatīva akcija „Occupy me” pirmo reizi aktualizēja pamesto ēku problēmu 2013. gada „Survival Kit” festivālā.

PIEREDZES STĀSTI

foto: Festivāla „Survival Kit” arhīvs

VIETAS IZVĒLE AR NĀKOTNES VĪZIJU

Festivāla „Give&Get” organizatori pirms katra pasākuma aicina cilvēkus ieteikt vietas, kuras varētu būt piemērotas festivāla norisei. Tā kā pieteikumu ir daudz, norises vieta tiek izvēlēta pēc vairākiem kritērijiem, piemēram, vai saimniekiem ir vīzija par vietas attīstību (piemēram, izveidot kultūras centru) un vēlme būt līdzvērtīgiem sadarbības partneriem festivāla organizēšanā, palīdzot ar vietas iekārtošanu un praktisku jautājumu risināšanu, vai vietas tuvumā atrodas peldvieta, vai ir iespēja teritoriju sadalīt zonās un vai vieta atrodas ~7 km no kādas apdzīvotas vietas, lai tajā varētu nokļūt gan ar automašīnu, gan sabiedrisko transportu.

foto: Agnese Kalnaja

Pasākuma īstenošanas gaitā patērētās enerģijas un resursu daudzums ir atkarīgs no pasākuma veida un mēroga, tomēr būtu jāpatur prātā, ka enerģijas patēriņa samazināšana un atjaunīgās enerģijas izmantošana ir labākais, ko pasākuma laikā var darīt. Enerģijas patēriņa samazināšana ne tikai nodarīs mazāku kaitējumu apkārtējai videi, bet arī palīdzēs samazināt pasākuma rīkošanas izmaksas.

VIDEI DRAUDZĪGA ENERĢIJA

Pieaugot enerģijas pieprasījumam, arvien vairāk tiek izmantots fosilais kurināmais, kas tiek dedzināts enerģijas un siltuma ražošanai. Šī procesa laikā izdalās siltumnīcas efektu izraisošās gāzes, kas negatīvi ietekmē klimatu (skatiet nodaļu „Pasākumi un siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas”). Tāpēc vienīgais ceļš ilgtspējīgāku pasākumu rīkošanai ir enerģijas patēriņa samazināšana un videi draudzīgas enerģijas izmantošana.

Energoefektīva ierīce ir tāda, kuras elektrības patēriņš gan darbības, gan gaidstāves režīmā, salīdzinājumā ar citām līdzīgām ierīcēm, ir vidēji vismaz par 30% mazāks. Izmantojot šādas ierīces, jūs varat samazināt ne tikai dabas resursu patēriņu, bet arī izdevumus par elektrību. Energoefektīvas ierīces no citām ātri ļauj atpazīt marķējums uz tām, piemēram, *Energy Star*.

IETEIKUMI

enerģijas izvēlei
un izmantošanai

→ Samaziniet fosilā kurināmā izmantošanu enerģijas ražošanai!

Ja pasākuma rīkotājs pats ražo elektrību, izmantojiet pārvietojamos ģeneratorus, kas darbojas ar atjaunīgajiem energoresursiem, vai arī izvēlieties enerģijas piegādātāju, kas spēj nodrošināt atjaunīgo enerģiju. Pasākuma rīkošanā var izmantot, piemēram, saules vai vēja enerģiju.

→ Samaziniet pieprasījumu pēc enerģijas, pēc iespējas samazinot vajadzību to izmantot.

Tomēr, ja to nav iespējams izdarīt, kopējo enerģijas patēriņu var samazināt, izmantojot energoefektīvākas ierīces. Rīkojot pasākumus, īpaša uzmanība jāpievērš skaņas un

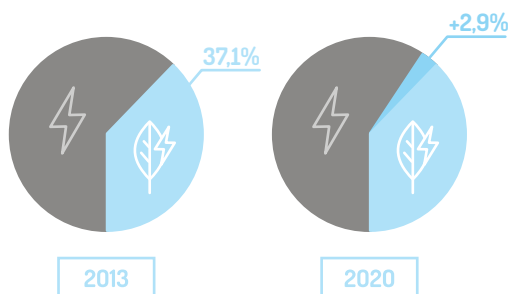
gaismas tehnikas apjoma lietojumam pasākumā, kā arī jācenšas lietot mūsdienīgu skaņas un gaismas tehniku, kas patērē iespējami mazu jaudu.

→ Enerģijas lietotāju iesaiste un paradumu maiņa.

Lai pasākums būtu pēc iespējas energoefektīvāks, enerģijas taupīšanā ir jāiesaista gan pasākuma organizatori un atsevišķu aktivitāšu nodrošinātāji (piemēram, gaismas un skaņas nodrošinātāji, ēdinātāji utt.), gan pasākuma apmeklētāji, kurus var uzrunāt, stāstot par energoefektivitātes nozīmi klimata saglabāšanā. Lai motivētu klientus domāt par enerģijas taupīšanu, plānoto enerģijas patēriņu pasākuma tāmē var iekļaut kā atsevišķu pozīciju. Tas klientam labāk ļaus saprast un samazināt ne tikai nepieciešamās enerģijas apjomu, bet arī finanšu ieguldījumus pasākuma rīkošanā.

INTERESANTI

2013. gadā Latvijā atjaunīgā enerģija veidoja 37,1% no kopējās patērētās enerģijas, kas ir par 2,9 procenta punktiem (%) mazāk nekā ES noteiktais mērķis, kas Latvijai jāsasniedz līdz 2020. gadam (avots: <http://ec.europa.eu/>).

INTERESANTI

ENERGOEFEKTĪVU
IERĪČU ATPAZĪŠANA –
ENERGY STAR

Energy Star ir starptautisks energoefektīvu patēriņa preču marķējums, kas radies ASV. Arī Latvijā šis marķējums preču klāstā ļauj vieglāk atpazīt energoefektīvas ierīces (www.energystar.gov).

EKOenerģija

EKOENERĢIJA

EKOenerģija ir šobrīd vienīgais Latvijā funkcionējošais enerģijas ekoserificāts, kas apliecina — ar to sertificētā enerģija ir ražota no atjaunīgajiem energoresursiem un atbilst starptautiski atzītiem ilgtspējīgas vides standartiem. EKOenerģijas iegādi Latvijā šobrīd (2015. augustā) nodrošina uzņēmums „Baltcom”.

ALTERNATĪVS APGAISMOJUMS

2015. gadā īpaši festivāla „Give&Get” norisei tika izgatavots ūdens ģenerators, kura idejas autors bija festivāla norises vietas īpašnieks. Iegūtā elektroenerģija tika izmantota pludmales un upes takas izgaismošanai. Pasākumā kā alternatīvs apgaismošanas līdzeklis tika izmantotas sveces.

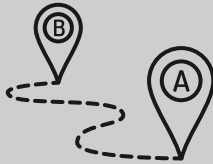

foto: Kalvis Kaisers

PIEREDZES STĀSTS

TRANSPORTS

Līdzīgi kā citās ES valstīs, arī Latvijā transporta sektors ir viens no lielākajiem gaisa piesārņojuma un SEG emisiju avotiem. Lielākā daļa (74,3%) Latvijā reģistrēto vieglo automašīnu ir vecākas par desmit gadiem, un šādu automašīnu radīto izmešu daudzums ir būtiski lielāks nekā jaunu automašīnu. Jaunāko modeļu automašīnām ir uzstādīti katalizatori, kas samazina kaitīgās vielas izplūdes gāzēs, taču tādu mašīnu skaits Latvijā nav lielāks par 5%. Tas nozīmē, ka Latvijā pārvietošanās ar privāto autotransportu uz pasākumu un no tā būtiski ietekmē vides kvalitāti.

IERAŠANĀS

- **Laicīgi informējiet dalībniekus par iespējam pasākuma norises vietā nokļūt ar sabiedrisko transportu vai kājām!** Sagatavojiet kartes, transporta shēmas, izcenojumus un citu nepieciešamo informāciju!
 - **Izvēlieties pasākuma norises un dalībnieku apmešanās vietu iespējami tuvu sabiedriskā transporta pieturai!**
 - **Sadarbībā ar pasažieru pārvaldītājiem organizējiet papildu sabiedriskā transporta reisu pirms un pēc pasākuma!**
 - **Nodrošiniet dalībniekus ar īpašām sabiedriskā transporta kartēm,** piemēram, apvienojot tās ar identifikācijas kartēm.
 - **Pielāgojiet pasākuma sākšanās un beigšanās laiku sabiedriskā transporta plūsmai,** lai pēc iespē-
- jas labāk izvairītos no satiksmes sastrēgumiem.
 - **Dodiet priekšroku ērti sasniedzamai un drošai vietai,** kurā var nokļūt ar kājām, velosipēdu, sabiedrisko transportu.
 - Organizējot pasākumus ārpus Rīgas, centieties **izvēlēties vietu, kas ir viegli pieejama, izmantojot dzelzceļu.**
 - Aiciniet dalībniekus **pašorganizēties nokļūšanai pasākumā ar vienu auto,** izmantojiet grupas sociālajos tīklos, kur dalībnieki var apmainīties ar informāciju par pārvietošanos kopā.
 - **Aiciniet braukt ar velosipēdiem,** informējot par to nomas iespējām, drošām velonovietnēm, velomaršrutiem un celiņiem.
 - **Radiet īpašu atlaižu sistēmu** pasākumu ieejas biļetēm dalībniekiem, kas uz pasākumu ieradušies ar sabiedrisko transportu vai velosipēdu.
 - **Nodrošiniet atlaides privātā autotransporta maksas stāvvietās** tiem dalībniekiem, kas ar savu auto atveduši vairāk nekā vienu pasažieri. Informējiet par šo iespēju laicīgi!
 - **Nodrošiniet bezmaksas stāvvietas un uzlādes punktus dalībniekiem,** kas ieradušies uz pasākumu ar elektromobīļiem.

LIDOJUMI

- **Plānojiet dalībnieku ierašanos ar tiešajiem reisiem** (viena pacelšanās un nolaišanās), tas būtiski samazina emisiju apjomu.
- **Maziniet individuālo braucienu daudzumu**, atsevišķu mazieltīpīgu transportlīdzekļu vietā izvēloties autobusus.
- Lai samazinātu bagāžas svaru, pirms ceļojuma **pārskatiet savu bagāžu** un atstājiet tikai to, kas tiešām nepieciešams.
- Pārliedziet pasākuma dalībniekus **iegādāties biļetes lidojumam ekonomiskajā klasē**, informējot, ka apkalpošana ekonomiskajā klasē ir mazāk resursietilpīga, līdz ar to arī videi draudzīgāka. Šādā veidā tiek samazināts izmešu apjoms uz katru lidmašīnas pasažieri.
- **Iesakiet dalībniekiem kompensēt viņu lidojama laikā radīto CO₂ emisiju kaitīgo ietekmi**, iemaksājot nelielu naudas summu kādā no starptautiskajiem CO₂ emisiju kompensēšanas fondiem, kas iemaksāto naudu novirza kādai iniciatīvai, kuras mērķis ir mazināt klimata pārmaiņas. Summa

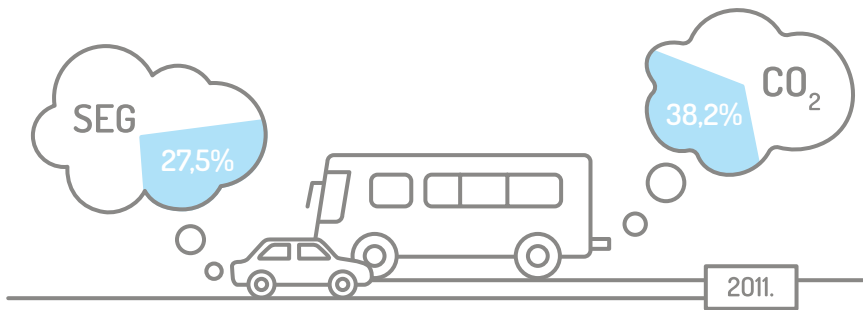
tiek aprēķināta pēc īpašas metodikas, ņemot vērā nolidoto kilometru skaitu, lidmašīnas lielumu, pasažieru skaitu utt.

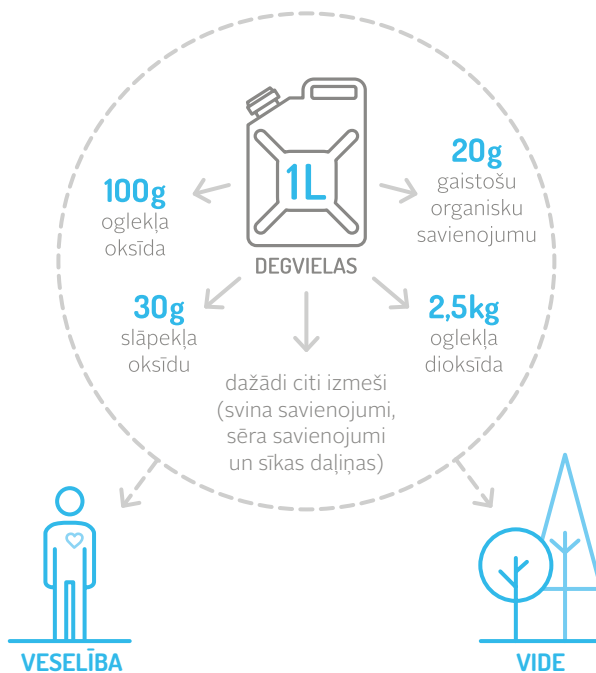
PREČU PIEGĀDE

- Preces **piegādājiet vienā reizē**, nevis vairākos piegājienos.
- Materiālu transportēšanai **izvēlieties piegādātājus, kas rīkojas videi draudzīgi** (lieto videi draudzīgu(-āku) autotransportu, piemēram, autotransportu ar zemu izmešu daudzumu vai elektromobiļus).
- Iegādājieties produktus un materiālus **no vietējiem tirgotājiem**, nevis transportējiet tos no citām valstīm, nosakiet preču piegādes attāluma ierobežojumus, lai samazinātu preču piegādes ietekmi uz vidi.
- **Plānojiet preču apjomu** tā, lai tās nevajadzētu nogādāt atpakaļ.
- **Piegādājiet preces laikā, kad nav intensīvas satiksmes**, lai mazinātu pārvadājumu ietekmi uz vidi un nepalielinātu sastrēgumus.

INTERESANTI

2011. gadā transporta sektora radītās SEG emisijas bija 27,5% no kopējā SEG emisiju apjoma un 38,2% no kopējā CO₂ emisiju apjoma Latvijā.

(Avots: Transporta attīstības pamatnostādņu 2014.–2020. gadam stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums)

VELONVIETNES FESTIVĀLA TERITORIJĀ

2015. gada XI Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku laikā tika ierīkotas velonvietnes, un dalībnieki un apmeklētāji tika aicināti uz pasākumiem ierasties ar velosipēdiem. Svētku mājaslapā bija pieejama informācija par iespējām nokļūt pasākumos ar velosipēdu, kā arī atsauksmes no velobraucējiem par šī transportlīdzekļa priekšrocībām. Savukārt sociālajā tīklā „Facebook” izveidotajā lapā „Gudrais pilsētnieks” ikviens varēja uzzināt par alternatīviem pārvietošanās līdzekļiem un aktuāliem satiksmes ierobežojumiem Rīgā.

foto: Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku arhivs

ALTERNATĪVI VEIDI NOKĻŪŠANAI FESTIVĀLĀ

Jau vairākus gadus pēc kārtas „Positivus festivāls” apmeklētāju ērtai nokļūšanai uz festivāla norises vietu un atpakaļ piedāvā festivāla ekspresi. Tā kā cilvēku interese pieaug, tiek palielināts reisu skaits. Lai veicinātu festivāla apmeklētāju automašīnu skaita samazināšanos, organizatori sadarbībā ar taksometru pakalpojumu sniedzēju rīko īpašu akciju, kas dod iespēju pieteikties līdzbraucēja sēdvietai taksometrā. Lai atvieglotu apmeklētāju nokļūšanu uz festivālu un padarītu apmeklētāju pārvietošanos efektīvāku (lai ar vienu automašīnu varētu atbraukt vairāk cilvēku), „Positivus festivāls” sadarbībā ar VAS „Latvijas Pasts” organizē apmeklētāju personisko lietu nosūtīšanu uz festivālu un atpakaļ. Abu šo piedāvājumu pieprasījums aug ar katru gadu, kas pierāda, ka arī festivāla apmeklētājiem dabas aizsardzības jautājumi ir aktuāli un interesanti.

PĀRVIETOŠANĀS IESPĒJU DAŽĀDOŠANA

Pasākuma veiksmīgai un drošai norisei 2014. gadā „Dabas koncertzāles” laikā tika slēgts autoceļa P8 posms, bet apmeklētāji tika informēti par dažādiem alternatīviem veidiem nokļūšanai norises vietā – Balonu plavā. Starp ieteiktajiem alternatīvajiem pārvietošanās līdzekļiem bija gan Siguldas gaisa trošu vagoniņš pār Gauju, gan krēslu pacelājs, gan airu laiva Gaujas šķērsošanai, gan elektromobilis. Pasākuma laikā tika nodrošināts arī īpašs autobuss, ar kuru nokļūt no Siguldas vai Turaidas centra uz norises vietu, bet pie Balonu plavas bija ierīkota apsargāta bezmaksas velonovietne.

foto: Andris Soms

Pasākuma norises nodrošināšanai ir nepieciešami daudzveidīgi produkti un materiāli (t. sk. drukātie un reklamēšanas materiāli, norādes, skatuves iekārtojums, biļetes, krāsas, tīrīšanas produkti, dāvanas, nožogojums u. c.), kas tiek izmantoti tikai vienu reizi un pēc pasākuma kļūst par atkritumiem. Atcerieties, ka ilgtspējīgi veikts pirkums, ņemot vērā preces ražošanā izmantotos resursus, ir iespējams arī taupības apstākļos!

ILGTSPĒJĪGI PIRKUMI UN PAKALPOJUMI

Ekomarķējums var palīdzēt izdarīt atbildīgāku izvēli — iegādāties produktus, kuriem ir salīdzinoši mazāka ietekme uz vidi visā produkta dzīves ciklā. Ja dosiet priekšroku ekomarķētiem produktiem, tad arī uzņēmumi sekos šim pieprasījumam un tirgū parādīsies arvien vairāk preču, kas atbilst noteiktiem kritērijiem. Izvēloties videi draudzīgus produktus, nevis lētus, nezināmas izcelsmes ražojumus, jūs varat mainīt arī ražotāju uzvedību!

Izvēloties videi draudzīgus produktus, esiet vērīgi — ne katrs produkts vai pakalpojums, kas tiek saukts par ekoloģisku, bioloģisku vai zaļu, tiešām tāds ir. Ir uzņēmumi, kuri iegulda milzu resursus, lai sevi popularizētu kā zaļi domājošu, nevis ievieš īstas videi draudzīgas izmaiņas savos produktos un pakalpojumos. Tāpēc pirms produktu un pakalpojumu iegādes izvērtējiet to šķietamo „zaļumu” — izpētiet pieejamo informāciju par uzņēmuma darbību, t. sk. vai produkcijai, pakalpojumam ir piešķirts ekomarķējums vai sertifikāts.

LATVIJĀ PIEEJAMIE EKOMARĶĒJUMI

FSC ir starptautisks ilgtspējīgas mežsaimniecības sertifikāts, kas apliecina — mežs apsaimniekots videi draudzīgi, sociāli atbildīgi un ekonomiski izdevīgi. FSC sertifikāta zīme atrodama uz koksnes produktiem, kas nāk no ilgtspējīgi apsaimniekota meža (www.fsc.lv).

Marķējums **„Zaļais gulbis”** tiek piešķirts tīrīšanas līdzekļiem, papīra izstrādājumiem, baterijām, krāsām, lakām (www.nordicecolabel.org).

TCO (Zviedrijas profesionālo darbinieku konfederācija) piešķir marķējumu mobilajiem telefoniem, biroja mēbelēm un datoriem un piederumiem, kuri atbilst noteiktām prasībām attiecībā uz energoefektivitāti, darba vietas drošumu un ietekmi uz apkārtējo vidi (www.tcodevelopment.com).

„Ekopuķīte” ir ES oficiālais vides marķējums. Pašlaik Latvijā pieejami šādi marķēti tekstilizstrādājumi, grīdas segumi un biroja papīrs.

„Zilais engelis” — Vācijas vides marķējums, kas tiek uzskatīts par vienu no pasaules vislabāk izstrādātajiem vides marķējumiem, kurš tiek piešķirts papīra izstrādājumiem, krāsām, lakām, apdares materiāliem (www.blauer-engel.de).

Pirms pirkuma veikšanas:

- **izvērtējiet** produktu un materiālu iegādes nepieciešamību un izmantojiet jau pieejamos materiālus vai tos, kas saglabājušies no iepriekšējiem pasākumiem;
- **aizņemieties vai īrējiet**, nevis pērciet jaunu.

Ja tomēr nepieciešams iegādāties preces vai pakalpojumus, samaziniet pirkumu apjomu un pērciet tik daudz, lai nebūtu pārpalikumu, tā samazinot arī pasākuma laikā radīto atkritumu apjomu:

- rūpīgi izvērtējiet, vai pasākuma dalībniekiem un partneriem nepieciešamas dāvanas — varbūt daļu no tām paredzētā budžeta labāk atvēlēt kādām sociāli nozīmīgām iniciatīvām vai pasākuma mobilās aplikācijas izstrādei, kas samazinātu drukāto materiālu apjomu;
- samaziniet dekoratīvo materiālu apjomu;
- pildspalvas un papīru izsniedziet tikai pēc pieprasījuma.

Izvēlieties produktus no pārstrādātiem vai pārstrādei nododamiem materiāliem un tādus produktus,

kurus, nedaudz izmainot, varēsiet **lietot atkārtoti**:

- pasākuma programmas veidojiet tā, lai tās būtu vērts saglabāt arī pēc pasākuma vai arī lai tās varētu izmantot pasākuma dienā (piemēram, kā atlaižu kuponus u. tml.);
- noformējuma materiālus (piemēram, norādes) izstrādājiet bez sponsoru logo, datuma;
- izvēlieties atkārtoti izmantojamas un pārstrādājamas aprocas, ieejas biļetes, kā arī dalībnieku identifikācijas kartes bez mainīgas informācijas un nodrošiniet vietu, kur pēc pasākuma tās iespējams atstāt;
- izmantojiet auduma roku dvieļus un salvetes.

Pērciet vietējos, dabīgus un ekomarķētus materiālus un produktus un konsultējieties ar vietējās pašvaldības un nevalstisko organizāciju pārstāvjiem par piemērotu vietējo piegādātāju izvēli:

- izmantojiet FSC sertificētu (vai analogu) papīru, kura balināšanai nav izmantots hlors;
- lietojiet ekomarķētus tīrīšanas līdzekļus vai tādus, kas klasificēti kā videi un cilvēka veselībai nekaitīgi;
- ja pasniedzat dāvanas, iegādājieties lietderīgus un kvalitatīvus priekšmetus atbilstoši iepriekš minētajiem ilgtspējīga pirkuma kritērijiem, pasākuma tematikai un dalībnieku vajadzībām.

legādājieties preces lielākā iepakojumā un preces, kuru dizains nodrošina **samazinātu nelietderīgā iepakojuma apjomu**.

Veicot iepirkuma procedūru, **ievērojiet zaļā iepirkuma principus** (<http://www.iub.gov.lv/node/61>)!

Sadarbojieties ar piegādātājiem, kas rīkojas videi draudzīgi, pārliecinieties, vai konkrētais pakalpojumu sniedzējs piedāvā videi draudzīgus produktus, aiciniet viņu tādus ieviest!

Sazinieties elektroniski un samaziniet drukāto materiālu apjomu:

- ievietojiet mājaslapā dokumentu elektronisko versiju;
- izveidojiet elektronisko reģistrēšanās sistēmu;
- drukātu programmu vietā izmantojiet tāfeles vai lielformāta programmas, kas izvietotas pasākuma norises vietā;
- informatīvos vai prezentāciju materiālus sagatavojiet elektroniski un projicējiet uz ekrāna;
- drukājiet tikai nepieciešamos materiālus un dariet to atbildīgi — abpusēji, samazinot teksta daudzumu un lappušu skaitu, izvēloties mazāk krāsas, izmantojot otrreizējās pārstrādes papīru u. tml. —, un aiciniet to darīt arī dalībniekus.

Ziedojiet labdarībai produktus un materiālus, kurus vairs nav plānots izmantot.

NODERĪGI

Starptautiski reģistrēta preču zīme, kas apliecina, ka ražotājs vai importētājs ir samaksājis par izlietotā iepakojuma savākšanu un pārstrādi konkrētajā valstī (www.zalais.lv).

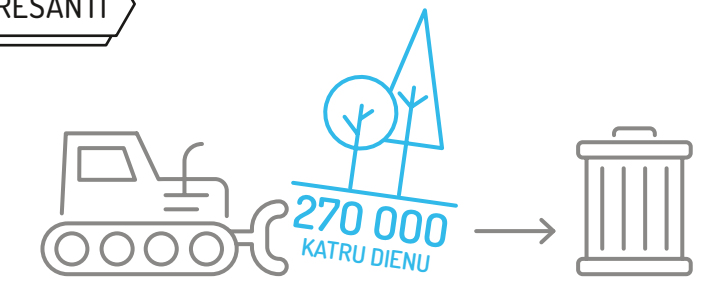

Šo zīmi piešķir uzņēmumiem, kas pievienojušies SIA „Zaļā josta” izlietotā iepakojuma vai videi kaitīgo preču brīvprātīgās apsaimniekošanas programmai un rūpējas par izlietotā iepakojuma savākšanu, šķirošanu un pārstrādi otrreizējās izejvielas (www.zalajosta.lv).

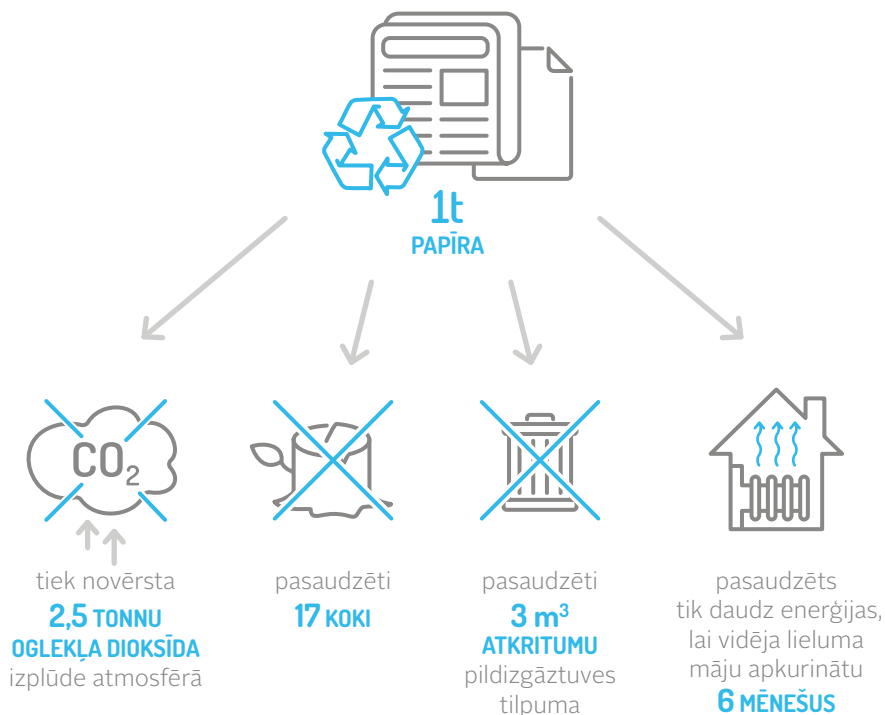

Ir divu veidu otrreizējās pārstrādes simboli: pirmais norāda, ka prece var tikt otrreizēji pārstrādāta (simbolā iekļautais cipars norāda grupu, kādai pieder pārstrādājama materiāls), otrs — ka prece vai tās iepakojums ir daļēji vai pilnīgi ražots no otrreizēji pārstrādātiem materiāliem (simbolā iekļautais procentuālais rādītājs norāda, cik procentu otrreizēji pārstrādāta materiāla ir produkta sastāvā).

INTERESANTI

Atbilstoši *WWF International* datiem katru dienu apmēram 270 000 koku tiek noskaloti kanalizācijas caurulēs vai izmesti atkritumos
(Avots: wwf.panda.org).

(Avots: <http://ec.europa.eu>)

PIEREDZES STĀSTS

foto: Sofija Zagmane

VIDEI DRAUDZĪGI MAZGĀŠANAS LĪDZEKĻI

Tā kā viens no festivāla „Give&Get” mērķiem ir „radīt māju sajūtu”, tad apmeklētāji, dodoties uz festivālu, tiek aicināti ņemt līdzi savus traukus. Līdzpaņemtus traukus var mazgāt īpaši aprīkotās mazgāšanas vietās, kur ir pieejami videi draudzīgi mazgāšanas līdzekļi. Mazgāšanas līdzekļus nodrošina festivāla sadarbības partneri, bet dalībnieki tiek aicināti izmantot arī tautas gudrības — pelnus un smiltis.

REKLĀMAS MATERIĀLU DAUDZUMA SAMAZINĀŠANA

Starptautiskā mūzikas festivāla „Laba Daba” rīkotāji pēdējos gados ir samazinājuši reklāmas materiālu apjomu, pārejot uz komunikāciju internetā un radio.

Pirms pāris gadiem festivāla popularizēšana notika, izmantojot reklāmas plakātus vidē — tika iegādātas vietas reklāmas stendos, bet pēdējos gados informatīvo A1 un A0 izmēra plakātu skaits ir samazināts uz pusi, kā arī drukātās biļetes tiek nodrošinātas tikai pēc pieprasījuma.

Festivāla pirmsākumos ieeja pasākuma teritorijā tika noformēta ar lielformāta plakātiem, ko katru gadu drukāja no jauna, bet pēdējos gados tiek izmantoti iepriekšējo gadu materiāli.

PIEREDZES STĀSTS

LABA DABA 31.07 - 02.08. STARPTAUTISKAIS MŪZIKAS FESTIVĀLS 2015

www.laba-daba.lv 1743 Vairāk informācija: Luma, Sergejs, Džeļevs

Programma
Māksliniķi
Jaunumi
Biļetes
Apmeklētājiem
Mediājiem
Eiropas līdri
Par festivālu
Aktīvas
Forums

Turpinātājs

1. Džeļevs - Džeļevs
2. Džeļevs - Džeļevs
3. Džeļevs - Džeļevs
4. Džeļevs - Džeļevs
5. Džeļevs - Džeļevs
6. Džeļevs - Džeļevs
7. Džeļevs - Džeļevs
8. Džeļevs - Džeļevs
9. Džeļevs - Džeļevs
10. Džeļevs - Džeļevs
11. Džeļevs - Džeļevs
12. Džeļevs - Džeļevs
13. Džeļevs - Džeļevs
14. Džeļevs - Džeļevs
15. Džeļevs - Džeļevs
16. Džeļevs - Džeļevs
17. Džeļevs - Džeļevs
18. Džeļevs - Džeļevs
19. Džeļevs - Džeļevs
20. Džeļevs - Džeļevs
21. Džeļevs - Džeļevs
22. Džeļevs - Džeļevs
23. Džeļevs - Džeļevs
24. Džeļevs - Džeļevs
25. Džeļevs - Džeļevs
26. Džeļevs - Džeļevs
27. Džeļevs - Džeļevs
28. Džeļevs - Džeļevs
29. Džeļevs - Džeļevs
30. Džeļevs - Džeļevs
31. Džeļevs - Džeļevs
32. Džeļevs - Džeļevs
33. Džeļevs - Džeļevs
34. Džeļevs - Džeļevs
35. Džeļevs - Džeļevs
36. Džeļevs - Džeļevs
37. Džeļevs - Džeļevs
38. Džeļevs - Džeļevs
39. Džeļevs - Džeļevs
40. Džeļevs - Džeļevs
41. Džeļevs - Džeļevs
42. Džeļevs - Džeļevs
43. Džeļevs - Džeļevs
44. Džeļevs - Džeļevs
45. Džeļevs - Džeļevs
46. Džeļevs - Džeļevs
47. Džeļevs - Džeļevs
48. Džeļevs - Džeļevs
49. Džeļevs - Džeļevs
50. Džeļevs - Džeļevs

ATKRITUMU DROŠA UN ILGTSPĒJĪGA APSAIMNIEKOŠANA

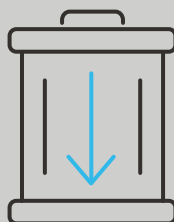
Atkritumu droša un ilgtspējīga apsaimniekošana būtiski uzlabo cilvēku labklājību un vides kvalitāti. Atkritumos mēdz nonākt vērtīgi un vēlreiz izmantojami materiāli, kuru atkārtota lietošana var samazināt dabas resursu patēriņu.

Atkritumu ķīmiskais sastāvs, koncentrācija un sadalīšanās ātrums nosaka atkritumu ietekmi uz vidi, un tā izpaužas kā:

- › dabas resursu noplicināšana;
- › zemes izmantošana (zemes vērtības samazināšanās);
- › klimata pārmaiņas;
- › ozona slāņa noārdīšanās;
- › ūdens un sauszemes ekotoksicitāte;
- › fotoķīmisko oksidantu veidošanās;
- › augsnes paskābināšanās;
- › ūdens eutrofikācija.

Pasākumu organizēšanā atkritumu apsaimniekošana ir nozīmīga, jo īsā laikā vienuviet pulcējas liels skaits cilvēku, un pēc pasākuma norises ir labi redzams atstāto atkritumu daudzums.

Lai samazinātu atkritumu apjomu, labākā alternatīva ir neradīt atkritumus vispār. Lai to izdarītu, pasākuma īstenošanas laikā ieteicams ievērot piecus „Zero Waste” (bez atkritumiem) principus. Tomēr, ja tas nav iespējams, varat rīkoties tā, lai samazinātu radušos atkritumu apjomu un veicinātu to šķirošanu pārstrādei.

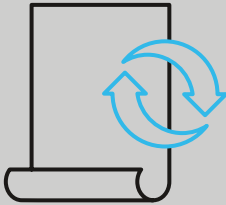

ATKRITUMU DAUDZUMA SAMAZINĀŠANAI

- **Padomājiet par pirkumu kā par potenciāliem atkritumiem:** vai iepakojuma nav par daudz, vai to varēs nodot pārstrādei, izmantot atkārtoti.
- **Pērciet preces ilgstošai lietošanai** un atsakieties no vienreizējas lietošanas precēm.
- Izvēlieties **preces, kuru iepakojumu varēsiet izmantot arī turpmāk.** Piemēram, pērciet produktus stikla tarā nevis skārda bundžās.
- Lietojiet **universālai tīrīšanai paredzētu** sadzīves ķīmiju.
- Rūpīgi **izlasiet ķīmisko līdzekļu lietošanas instrukciju** un izmantojiet norādītās devas. Dubultojo

izmantotā līdzekļa devu, tā efektivitāte nedubultosies.

- Drukāto reklāmas materiālu vietā **izmantojiet virtuālos līdzekļus**, internetu, sociālos tīklus u. tml.

MATERIĀLU ĀTKĀRTOTAI LIETOŠANAI

- Ja pasākums notiek katru gadu, **izgatavojiet norādes un citus informatīvos materiālus nenorādot datumu**, tas ļaus norādes izmantot vairākus gadus.
- **Izmantojiet materiālus, uz kuriem var rakstīt ar krītiņiem vai nodzēšamiem flomāsteriem**, tas ļaus operatīvi mainīt aktuālo informāciju un lietot šīs norādes atkārtoti.
- Pasākuma laikā lietojamās mēbeles (kafejnīcu galdus, atpūtas dīvānus un krēslus, informācijas stendus u.c.) **izgatavojiet no otrreiz izmantojamiem materiāliem**, piemēram, taras paletēm, izmantotiem alumīnija reklāmas stendiem, plastmasas taras kastēm utt.
- Pasākuma laikā ūdeni **piegādājiet liela tilpuma traukos nevis mazā iepakojumā**, parūpējieties, lai apmeklētāji varētu **atkārtoti uzpildīt** līdzpaņemtās pudeles, piedāvājiet pasākumā **iegādāties daudzkārt lietojamas pudeles**, izmantojot taru kā reklāmas laukumu.
- **Samaziniet pasākuma reklāmas priekšmetu izgatavošanu**, tā vietā noorganizējiet apdrukas un materiālu otrreizējās pārstrādes darbnīcas.
- Vecus **plakātus izmantojiet kā pārlietamo lapu tāfeļu lapas** vai pamatnes dažādiem radošiem darbiem nākamo pasākumu organizēšanai.
- **Saglabājiet noderīgus materiālus** (papīru, stikla taru, burbuļplēvi u. tml.). Tos var nodot kādai no vietējām skolām vai skolēnu pulciņiem, dienas centriem cilvēkiem ar īpašām vajadzībām vai labdarības veikalam „Otrā elpa”.

IETEIKUMI

atkritumu šķirošanai
pasākumu norises
laikā

- **Noslēdziet līgumu par atkritumu šķirošanas konteineru piegādi** pasākuma laikā. Ja tas nav iespējams, noskaidrojiet tuvākā atkritumu šķirošanas laukuma vietu, kur, piemēram, tirgotāji var nogādāt savus sašķirotos atkritumus. Informējiet tirgotājus par šādu iespēju!

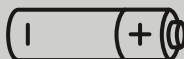
- Parūpējieties, lai pie atkritumu šķirošanas konteineriem **atrstos apmācīti cilvēki** (*atkritumu sargi*), kas palīdzētu apmeklētājiem pareizi sašķirot atkritumus un pieņemt, lai konteineri tiek regulāri iztukšoti.

- **Plastmasas** šķirošanai ir daudz iespēju, tomēr jāņem vērā, ka ir dažādi plastmasas veidi, kas tiek atšķirīgi pārstrādāti. Latvijā tiek pārstrādātas PET pudeles, polietilēna maisiņi, atsevišķu veidu kosmētikas iepakojumi, kā arī tetrapakas. To visu varat mest plastmasai paredzētajos konteineros, iepakojumu iepriekš saplacinot un saspiežot, lai tas aizņemtu mazāk vietas.
- **Stikls.** Pirms mešanas konteinerā

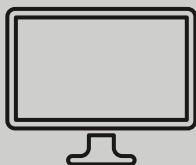

stikla izstrādājumi iespēju robežās ir jāizmazgā, lai tajos nepaliktu organiskās vielas (pārtikas atkritumi u. tml.).

- **Baterijas** ir viens no bīstamākajiem atkritumu veidiem, un nekādā gadījumā nevajadzētu pieļaut to nokļūšanu atkritumu izgāztuvē vai, vēl ļaunāk, augsnē vai ūdenī, jo ķīmiskās vielas un metāli rada

kaitējumu ekosistēmai un tās iemītniekiem un, nonākot ūdenī vai pārtikā, arī draudus cilvēku veselībai. **Parūpējieties par speciāliem konteineriem baterijām un akumulatoriem!**

- **Elektroniskajos atkritumos** ir bīstamas vielas, kā arī dažādi vērtīgi materiāli, kurus iespējams izmantot atkārtoti. Visticamākais, šāda veida atkritumi neradīsies tieši pasākuma laikā, tāpēc padomājiet, kā tiek utilizēta biroja un sadzīves tehnika, **nododiet to atkritumu apsaimniekotāju speciāli izveidotos pieņemšanas punktos!**

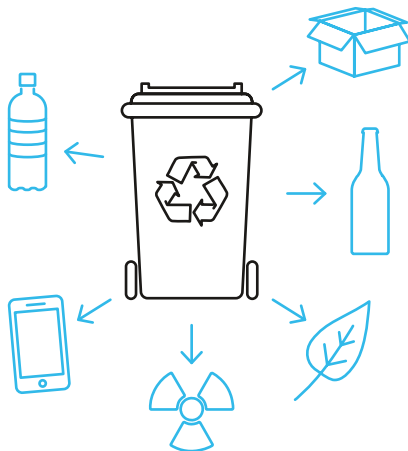
- **Apģērbs** Latvijā netiek otrreizēji pārstrādāts, tomēr ir daudz iespēju to nodot tālākai izmantošanai. **Interesējieties savas pilsētas vai novada sociālajā dienestā, vietējā draudzē vai arī nododiet apģērbu tādām palīdzības organizācijām** kā „Sarkanais krusts”, „Pestīšanas armija” vai labdarības veikals „Otrā elpa”. Pasākuma or-

ganizatoru reklāmas T-krekus, var nodot organizācijām, kas pēc tam no tiem radošajās darbnīcās veido dažādas sadzīvē noderīgas lietas, piemēram, iepirkumu maisiņus vai sporta inventāra somas.

ATKRITUMU ŠĶIROŠANA PĀRSTRĀDEI

Ja iepriekš minētie ieteikumi nav īstenojami, nododiet lietu otrreizējai pārstrādei. Tas ir pēdējais solis, kad lieta tiešām ir godam kalpojusi un objektīvu iemeslu dēļ vairs nav izmantojama.

Latvijā lielākoties ir pieejami konteineri papīram, stiklam, plastmasai un sadzīves atkritumiem, taču tikpat būtiski ir šķirot arī bīstamos atkritumus (baterijas, medikamentus, elektriskās spuldzes, sadzīves tehniku u. tml.), elektroniskos atkritumus (mobilos telefonus, datorus u. tml.) un bioloģiskos atkritumus (pārtikas pārpalikumus, augus, lapas u. tml.).

INTERESANTI

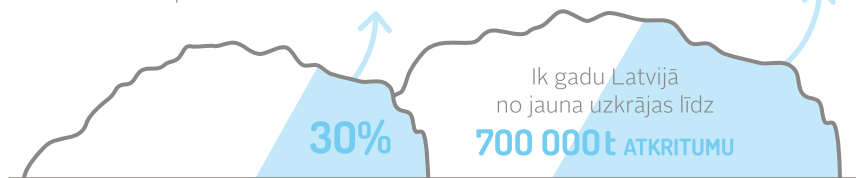
Apmēram **200 000t**

no sadzīves atkritumu kopējā svara veido iepakojums, kas bieži tiek izmests kopējā atkritumu kaudzē, taču to varētu sašķirot un pārstrādāt.

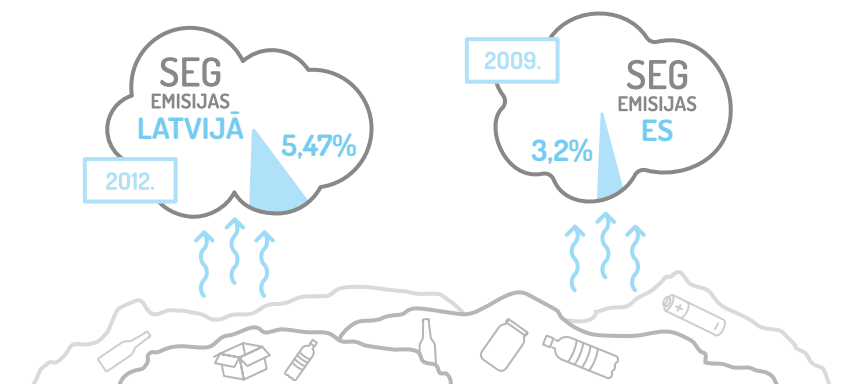

(Avots: ec.europa.eu/eurostat)

Apmēram **1/2** rodas mājsaimniecībās

(Avots: www.zalais.lv)

Saskaņā ar Nacionālo siltumnīcefekta gāzu emisiju inventarizācijas ziņojumu vislielākās SEG emisijas atkritumu saimniecības sektorā rodas tieši no sadzīves atkritumu apglabāšanas izgāztuvēs un arī pēdējo 10 gadu laikā ierīkotajos cieto sadzīves atkritumu poligonos. Latvijā atkritumu nozares radītais SEG apjoms 2012. gadā sasniedza 5,47% no tautsaimniecības nozarēs kopējā radītā SEG emisiju apjoma. Salīdzinoši ES 27 dalībvalstīs atkritumu saimniecības sektora radītā ietekme uz vidi SEG emisiju īpatsvara ziņā 2009. gadā bija tikai 3,2% (avots: <http://ec.europa.eu/eurostat>).

PIEREDZES STĀSTS

foto: Latvijas Skolu jaunatnes
dziesmu un deju svētku
arhīvs

ATKRITUMU ŠKIROŠANAS AKTUALIZĒŠANA

Lai veicinātu atkritumu šķirošanas paradumu nostiprināšanos skolu jaunatnes vidū, 2015. gada XI Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku laikā norisinājās īpaša akcija. Tās ietvaros svētku dalībniekiem septiņu dienu garumā gan Mežaparkā, gan Daugavas stadionā bija iespēja piedalīties loterijā un laimēt balvu savam kolektīvam.

Lai piedalītos loterijā, bērniem un jauniešiem savas izlietotās plastmasas pudeles ar tajās ievietotu kolektīva nosaukumu un pārstāvēto novadu bija jāizmet īpašajos akcijas konteineros. Katru dienu Ezis Jostiņš izlozēja balvas. Kopā tika savāktas 1,393 t ar sašķīrotām PET pudelēm, kas ir ekvivalents aptuveni 87 605 tukšām ūdens pudelēm.

SADARBĪBA AR INICIATĪVAS GRUPU

2015. gada „Positivus festivāls” laikā biedrība „AKA Latvia” sadarbībā ar Salacgrīvas pašvaldību realizēja akciju, kuras laikā aktualizēja ideju, ka „atpūsties ir labi, bet atpūsties atbildīgi – vēl labāk”. Tika pievērsta uzmanība arī tam, ka vienreizlietojamo trauku materiālu polipropilēnu nepārstrādā un šie priekšmeti nonāk sadzīves atkritumos. Festivāla laikā četru cilvēku komanda salasīja ~4800 plastmasas glāžu ar kopējo masu ~55 kg. Tās tika izskalotas, un māksliniece Kristīne Kutepova Salacgrīvas centrā izveidoja instalāciju „Reibinošais paklājs”.

foto: Biedrības „AKA Latvia” arhīvs

PIEREDZES STĀSTI

foto: www.lvm.lv

INFORMATĪVA KAMPAŅA PAR ATKRITUMIEM

2015. gadā pasākuma „Positivus festivāls” laikā AS „Latvijas Valsts meži” organizēja dažādas aktivitātes, lai atgādinātu festivāla apmeklētājiem, cik svarīga ir tīras apkārtnes vides saglabāšana. Visā festivāla teritorijā rosījās pazīstamais Čūkmens, kurš uzraudzīja, lai atkritumi neatrastos tiem neparedzētā vietā, un izglītoja tos festivāla apmeklētājus, kuri nespēja atpazīt atkritumu urnas. Visi festivāla apmeklētāji tika aicināti parakstīt „Tīrības manifestu”, par to saņemot īpašu pateicību no Čūkmena un AS „Latvijas Valsts meži”.

ŪDENS PATĒRIŅŠ UN SANITĀRĀS SISTĒMAS

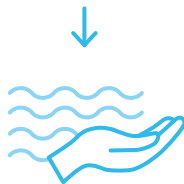
Ūdens ir nepieciešams dzīvības uzturēšanai, sociālajai un ekonomiskajai labklājībai, ekosistēmu aizsardzībai un saglabāšanai. Palielinoties planētas iedzīvotāju skaitam, pieaug arī ūdens patēriņš mājsaimniecībās, lauksaimniecībā un rūpniecībā. Pasaulē sausajos reģionos ūdens trūkums kļūst arvien izteiktāks, un daudzviet pasaulē cilvēkiem jau šodien trūkst tīra dzeramā ūdens. Lai arī Latvijas iedzīvotāji neizjūt ūdens nepietiekamību, pārdomāts ūdens patēriņš saistīts arī ar citu ietekmju uz vidi samazināšanu. Transports, ūdens uzsildīšana, kanalizācijas sistēmu apsaimniekošana, ūdens attīrīšana u. tml. patērē resursus, kurus iespējams taupīt un izlietot racionālāk.

KĀ TAUPĪT ŪDENI – GLOBĀLAIS KONTEKSTS

SAMAZINOT ŪDENS PATĒRĪŅU –

taupīt dzeramo ūdeni,
uzkrāt un attīrīt
lietusūdeni, kā arī attīrīt
notekūdeņus.

AIZSARGĀJOT DABĪGĀS ŪDENSKRĀTUVES,

kurās rodas, uzkrājas,
pašattīrās ūdens un kuras
kalpo kā caurteces ūdens
plūsmai — upes, ezeri,
mežu ūdenstīlpnes, purvi,
pazemes ūdens utt.

SADARBOJOTIES STARPTAUTISKI UN VALSTU VALDĪBĀM,

mazināt klimata
pārmaiņas un nodrošināt
trūkumcietējvalstis ar
ūdeni.

INTERESANTI

nepieciešamība pēc ūdens
nākotnē palielināsies
DIVAS REIZES

2025.

1,8 MILJARDIEM
cilvēku trūks ūdens

2/3 PASAULES IEDZĪVOTĀJU
iespeja izdzīvot būs apdraudēta

VISU IKDIENAS VAJADZĪBU NODROŠINĀŠANAI

200-600 L
ūdens dienā

**ATTĪSTĪTĀS
VALSTIS**

FAO ieteiktais ūdens
patēriņa minimums
ir tikai **20 l**, un arī to
nesaņem **1/5 DAĻA**
cilvēku

**JAUNATTĪSTĪBAS
VALSTIS**

(Avots: Apvienoto Nāciju Pārtilkas un lauksaimniecības
organizācija (FAO), www.fao.org)

IETEIKUMI

ūdens patēriņa
samazināšanai

- **Uzstādiet ūdens krāniem aeratorus**, lai palielinātu ūdens spiedienu ar gaisa palīdzību.
- **Aprīkojiet ūdens krānus** ar kustības sensoriem!
- **Samaziniet dzeramā ūdens patēriņu**, izmantojot attīrītu ūdeni gadījumos, kad tas ir iespējams (piemēram, laistīšanai, tīrīšanai).
- **Izmantojiet centrālos stāvvadus** ūdens piegādei un kanalizācijai!
- Pasākuma ēdinātājiem **piegādājiet ūdeni** liela tilpuma traukos vai no vietējā dziļurbuma!
- **Izmantojiet sausās tualetes!**
- **Informējot visus pasākumā iesaistītos** par ūdens taupīšanas veidiem!
- **Organizējiet lekcijas**, darbnīcas un dažādas radošas aktivitātes, lai izskaidrotu ūdens taupīšanas nepieciešamību ne tikai pasākuma ietvaros, bet kopumā.
- **Nodrošiniet ūdens plūsmu** ar zemu spiedienu!
- **Uzstādiet taimeri**, lai limitētu ūdens patēriņu vienai personai.

ŪDENS PATĒRIŅŠ PASĀKUMOS

Kvalitatīva dzeramā ūdens nodrošināšana visiem Latvijas iedzīvotājiem ir aktuāla gan no ES, gan Latvijas Republikas tiesību normu izpildes viedokļa (spēkā esošie tiesību akti apkopotī nodaļā „Noderīga informācija”). Pasākumos tīrs dzeramais ūdens var tikt piegādāts:

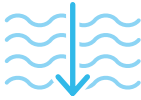
- › cisternās, mucās;
- › no vietējā dziļurbuma;
- › no virszemes ūdens avotiem.

Neatkarīgi no ūdens piegādes veida, vēlams to izmantot pārdomāti un par ūdens taupīšanas un patērēšanas iniciatīvām informēt visus pasākumā iesaistītos. **Informējiet**, izmantojot visus pasākuma ietvaros paredzētos komunikācijas kanālus (piemēram, ziņu lapa, mājaslapa, e-pasti, telefona zvani), **iesaistiet**, parādot, kāds varētu būt konkrētās rīcības rezultāts (piemēram, tiks samazināts notekūdeņu apjoms un tā saudzēta Baltijas jūra) un **rīkojieties tā**, lai visiem būtu ērti īstenot vēlamo rīcību.

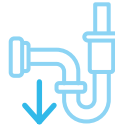
SANITĀRIE MEZGLI (DUŠAS, ŪDENS SILDĪŠANA, PĀRVIETOJAMĀS TUALETES)

Lai kādu tualešu veidu izvēlaties savam pasākumam — atsevišķas vienvietīgas kabīnes, vairākas kabīnes kopā, rindu tualetes vai vēl kādu citu veidu —, izvērtējiet, kā sanitāro mezglu izmantošanu padarīt videi draudzīgāku.

TRĪS GALVENIE ŪDENS RESURSU SAUDZĒŠANAS PAŅĒMIENI PASĀKUMU IETVAROS

**SAMAZINĀT PIEPRASĪJUMU
PĒC ŪDENS AVOTIEM**

**SAMAZINĀT SLODZI
KANALIZĀCIJAS SISTĒMĀM**

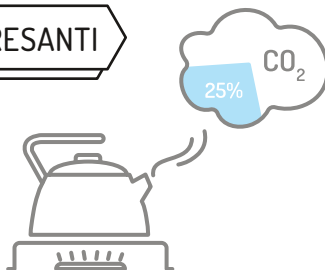
**AIZSARGĀT ŪDENS RESURŠUS
NO PIESĀRŅOJUMA**

Mobilo tualešu skaita plānošanai var noderēt šāda tabula, kas izstrādāta,

ņemot vērā starptautisku pasākumu rīkotāju pieredzi.

Dalībnieku skaits	Nepieciešamo tualešu skaits	
	Pasākuma ilgums līdz 6 stundām	Pasākuma ilgums vairāk nekā 6 stundas
līdz 100	2	2
līdz 300	4	4
līdz 500	4	4
līdz 800	5	6
līdz 1000	5	6
līdz 2000	10	12
līdz 5000	25	30

INTERESANTI

Ir aprēķināts, ka Lielbritānijā, uzsildot ūdeni, tiek radīti 25% no mājsaimniecību CO₂ izmešiem. Ja pasākuma ietvaros samazinātu ūdens patēriņu, automātiski tiktu samazināta arī ūdens sildīšana un CO₂ emisijas (avots: www.fao.org).

IETEIKUMI

sanitāro sistēmu
nodrošināšanai

- **Lietojiet mazāk sadzīves ķīmijas**, lai būtu vieglāk attīrīt notekūdeņus. Normatīvajos aktos ir noteikts, ka tualesu ūdenim ir jāpievieno vismaz 25% dezinfekcijas līdzekļa, tāpēc sadarbībā ar pakalpojuma sniedzējiem izvērtējiet, vai tiešām nepieciešams liels apjoms.
- **Nodrošiniet pietiekami daudz tualesu** (vai pisuāru), lai cilvēki nekārtotu savas dabiskās vajadzības ārpus labierīcībām. Parūpējieties, lai sanitāro mezglu skaits ir atbilstošs pasākumu apmeklētāju skaitam. Netaupiet uz šo pakalpojumu!
- **Samaziniet apmeklētāju iespēju nokārtoties, kur pagadās.** Izpēti, kurās vietās gadu gaitā izveidojušies „čurāšanas punkti”, izgaismojiet tos, salieciet norādes, ka tā darīt nevajadzētu.
- **Lietojiet videi draudzīgu sadzīves ķīmiju!** Pakalpojuma sniedzējs tādu var piedāvāt, vajag tikai pavaicāt!
- **Raugieties, lai tuvumā esošajās ūdenstilpnēs nenonāktu sadzīves ķīmija** vai pasākumos izmantotie materiāli.
- Parūpējieties, **lai notekūdeņos nejauši nenokļūst toksiskas vielas.**
- Tualetēs **izmantojiet vakuums tehnoloģijas** (līdzīgi kā lidmašīnās), tas ir lielisks veids, kā ietaupīt ūdeni, izvairīties no nepatīkamām smakām un sadzīves ķīmijas lietošanas.

INTERESANTI

Komposta tualetes — aeroba sistēma, videi draudzīgs risinājums, alternatīva ūdens un stipras sadzīves ķīmijas lietošanai. Šķidrums tiek aizvadīts prom, bet atlikušajam sastāvam (izkārnījumi, tualetes papīrs utt.) tiek pievienotas baktērijas, un tas tiek noslēgts atsevišķā konteinerā. Atkarībā no sastāva, derīgs komposts var būt gatavs pēc 3 līdz 12 mēnešiem. Šis ir ļoti labs risinājums pasākumiem, kuri katru gadu notiek vienā un tajā pašā vietā.

NODERĪGI

Salīdzinot ar citiem tās pašas produktu grupas produktiem, ekoloģiskajai sadzīves ķīmijai ir mazāka negatīvā ietekme uz vidi no ražošanas brīža līdz iepakojuma pārstrādei. Patērētājam to garantē uz produkta iepakojuma atrodamais ekomarķējums. Latvijā ir nopērkama sadzīves ķīmija ar vairākiem starptautiskiem, oficiāliem ekomarķējumiem. Sadzīves ķīmija ar ekomarķējumu, salīdzinot ar parastajiem produktiem, satur vielas, kas labāk šķīst ūdenī un sadalās, tādējādi neradot apdraudējumu videi. Šādu produktu ražošanā ir ierobežots bīstamo vielu patēriņš, un tās nedrīkst būt gala produktā. Ražotājam jānodrošina, lai visā ražošanas procesā radītais piesārņojums būtu pēc iespējas mazāks un tiktu patērēts pēc iespējas mazāk enerģijas un izejvielu.

POPULĀRĀKIE EKOMARĶĒJUMI

EKOPUKĪTE - ir ES oficiālais vides marķējums. Pašlaik Latvijā pieejami šādi marķēti tekstilizstrādājumi, grīdas segumi un biroja papīrs.

ZILAIS ENĢELIS - Vācijas vides marķējums, kas tiek uzskatīts par vienu no pasaules vislabāk izstrādātajiem vides marķējumiem, kurš tiek piešķirts papīra izstrādājumiem, krāsām, lakām, apdares materiāliem (www.blauer-engel.de).

ZAĻAIS GULBIS - Skandināvijas valstu ekoloģisko preču sertifikāts. Attiecas kā uz precēm, tā arī pakalpojumiem. Apliecina tīrāku produkta ražošanas procesu, saudzējot dabu un izmantojot mazāk enerģijas.

ECOCERT organizācija darbojas vairāk nekā 80 valstīs. Organizācijas sertifikāts garantē to, ka kosmētikas un mazgāšanas līdzekļi ražoti ar iespējami mazāku ietekmi uz vidi. Lai iegūtu šo sertifikātu, produktiem jāsaturs vismaz 95% dabiskas izcelsmes sastāvdaļu. Produkta iepakojumam jābūt pārstrādājamam.

ICEA - sertifikāts, kas apliecina, ka uzņēmums savā darbībā ievēro visus trīs ilgtspējas principus - vides aizsardzību, darba ņēmējam un patērētājam labvēlīgu ekonomisko un sociālo vidi. Šobrīd ICEA sertifikātu ieguvuši vairāk nekā 14 tūkstoši uzņēmumu Itālijā un citās Eiropas valstīs. Sertifikāts tiek piešķirts bioloģiski audzētiem produktiem, kā arī kosmētikai un sadzīves ķīmijai.

ECOGARANTIE - Beļģijā bāzēta sertificēšanas organizācija ekoloģiskajai kosmētikai, higiēnas līdzekļiem, mazgāšanas un tīrīšanas līdzekļiem, kā arī sālīm. ECOGARANTIE zīme uz produkta norāda, ka produkts ir kvalitatīvs un drošs lietošanai un neizraisa alerģiskas reakcijas.

DZERAMĀ ŪDENS NODROŠINĀŠANA

Tā kā ideju un sarunu festivāls „Lampa” notika jūlijā, organizatori paredzēja, ka būs karsts un saulains laiks, tāpēc dalībnieku labsajūtai tika piedāvāts bezmaksas dzeramais ūdens. Līdzpaņemtos trakus vai uzpildes vietā pieejamās glāzītes varēja papildīt no specializētas dzeramā ūdens tvertnes. Festivāla teritorijā bija izvietotas norādes, kā arī brīvprātīgie aicināja dzert ūdeni. Tā kā šīs akcijas mērķis ir nodrošināt vieglu un ērtu atveldzināšanās iespēju, tad nākamajos gados festivāla teritorijā ir plānots piedāvāt vairāk nekā vienu dzeramā ūdens uzpildes punktu.

Organizatoriem šāds risinājums bija ērts, jo samazināja plastmasas pudeļu skaitu un līdz ar to arī atkritumu daudzumu pasākuma teritorijā.

Valmieras pilsētas svētku laikā centrālajā pasākuma norises vietā tiek nodrošināta specializēta ūdens tvertne dzeramā ūdens iepildīšanai savos traukos.

PIEREDZES STĀSTS

foto: Santa Krastiņa

ATBILDĪGA PĀRTIKAS IZVĒLE

Atbildīgs pārtikas patēriņš — tā ir gudra un pārdomāta pārtikas izvēle, kas ietver veselīgas un sezonālas vietējās pārtikas patēriņu, priekšroku dodot termiski neapstrādātiem produktiem, dzīvnieku valsts produktu patēriņa samazināšanu uzturā, pārtikas iegādi tieši no zemniekiem, izvēloties ģimenes saimniecības, atkritumos izmestās pārtikas samazināšanu, kā arī atbalstu godīgai tirdzniecībai.

- Izvēloties pārtikas piegādātājus un tirgotājus, **sāciet ar vietējo resursu apzināšanu**. Sazinieties ar vietējo pašvaldību, nevalstiskajām organizācijām un iedzīvotājiem, lai noskaidrotu, kādi vietējie un sezonālie produkti pieejami apkaimē.
- **Nosakiet prioritātes**, sasniedzamos mērķus (piemēram, 50% pārtikas jābūt bioloģiskai).
- **Ieceliet atbildīgo**, kurš jūsu komandā palīdzēs izvēlēties produktus un ēdinātājus saskaņā ar vides ilgtspējības principiem.
- **Informējiet par saviem mērķiem** visus pasākuma organizēšanā iesaistītos, iespējams, daudzi no tiem varēs palīdzēt ar informāciju.
- **Sagatavojiet videi draudzīgu pārtikas piegādātāju sarakstu**, lai, ja nepieciešams, to varētu izmantot pasākuma ēdinātāji.
- **Rodiet iespēju iegādāties godīgās tirdzniecības produktus** tieši no vairumtirgotājiem, lai saņemtu izdevīgāku cenas piedāvājumu.
- **Novērtējiet tos ēdinātājus**, kuri izvēlas videi draudzīgu pārtiku, piešķirot tiem kādu veicinošu balvu.
- **Atbalstiet tirgotājus**, izsniedzot apmeklētājiem atlaižu kuponus videi draudzīgas pārtikas iegādei.
- **Palieliniet iespēju izvēlēties veģānos un veģetāros ēdienus** pasākuma laikā.
- Noskaidrojiet, vai vietējais atkritumu apsaimniekotājs piedāvā iespēju **šķirot bioloģiski noārdāmos atkritumus**.
- Lai samazinātu pārtikas iepakojuma atkritumus, **centieties iespējami plašu produktu klāstu piedāvāt pasākumā**, lai cilvēkiem nevajadzētu ienest pārtiku no ārpusēs.
- Izvēlieties pārstrādājamu ēdiena iepakojumu un **šķirotiet to pasākuma laikā**.
- **Informējiet par videi draudzīgas pārtikas izvēli** visos iespējamajos veidos, sākot no pasākuma interneta mājaslapas līdz vietējiem un valsts mēroga plašsaziņas līdzekļiem, turklāt gan pirms, gan pēc pasākuma.

PĀRTIKAS IEGĀDE NO VIETĒJIEM RAŽOTĀJIEM

Zemnieku tirdziņi, tiešās pirkšanas kustība, mājražotāju produktu iegāde pēdējos gados Latvijā kļūst arvien izplatītāka, sniedzot cilvēkiem iespēju iegādāties svaigu un veselīgu pārtiku, tāpēc arī pasākuma ietvaros vēlams saīsināt ceļu no produkta raīšanas līdz tā patēriņam.

INTERESANTI

Latvijas laukos ir 78 tūkstoši ģimenes saimniecību, kuras ne tikai nodrošina pārtiku sev un citām ģimenēm, bet veido lauku kopienas, saglabā vietējās kultūras vērtības, dabas resursus un apkārtējo vidi, tāpēc patērētāju atbalsts ģimenes saimniecībām ir nozīmīgs atbalsts vietējai ekonomikai, lauku attīstībai un dabas resursu saudzēšanai (avots: www.laukutikls.lv).

VESELĪGA, BIOLĒGISKI AUDZĒTA UN SEZONĀLA PĀRTIKA

Veselīgs uzturs ir kvalitatīva, pilnvērtīga un nekaitīga pārtika un vietējā lauksaimniecībā (īpaši bioloģiskā lauksaimniecībā) ražota pārtika. **Veselīgu** uzturu raksturo daudzveidība, līdzsvarotība, mērenība un drošums, savukārt **bioloģiski audzēti produkti** ir bez pesticīdiem, bez herbicīdiem un bez ķīmiskiem līdzekļiem slimību apkarošanai, tie nesatur ģenētiski modificētus organismus (ĢMO), kaitīgās E vielas, mākslīgos konservantus, krāsvielas vai smaržvielas. **Sezonāli produkti** ir augļi un dārzeņi, kas sasnieguši augstāko gatavības pakāpi. Sezonālo produktu izvēle ir nozīmīga vides resursu saudzēšanas nolūkos, jo gan produktu rūpnieciskā pārstrāde uzglabāšanai, gan to transportēšana rada lielu slodzi videi.

ATKRITUMOS IZMESTĀS PĀRTIKAS DAUDZUMA SAMAZINĀŠANA

Trešā daļa pārtikas pasaulē nonāk atkritumos un kopā ar ražošanas procesā zaudētajiem produktiem veido vairāk nekā miljardu tonnu gadā. Latvijā nav precīzu datu par izmestās pārtikas daudzumu, jo iedzīvotājiem netiek dota iespēja šķirot t. s. virtuves vai dārza atkritumus, līdz ar to nav skaidri zināms izmestā ēdiena apjoms. Tomēr ikviens var rīkoties tā, lai atkritumos nonāktu iespējami maz pārtikas.

NODERĪGI

KUR ATRAST VIETĒJOS RAŽOTĀJUS

- › Informācija par Latvijas mājražotāju piedāvājumu: <http://www.latvijasmajrazotaji.lv/>
- › Latvijas lauku iedzīvotāju un uzņēmēju intereses pārstāvošā organizācija: <http://lfz.lv>
- › Zemnieku kooperatīvi, piemēram: <http://www.lvpiens.lv/lv/par-mums/kooperativi/>
- › Reģionālie tūrisma informācijas centri mēdz apkopot informāciju arī par vietējiem pārtikas ražotājiem.
- › Vietējie produkti: <http://karotite.lv/>

- › Vietējie un tradicionālie produkti: <http://slowfood.lv/>

INFORMĀCIJA PAR BIOLĒGISKĀS PRODUKCIJAS IEGĀDI

- › Bioloģiski sertificēto uzņēmumu datubāze www.bioinfo.lv un www.biologiski.lv.
- › Augļu un dārzeņu sezonālā grafiks: <http://www.laas.lv>, sadaļa Pasākumi.
- › Vietējo augļu un ogu pieejamības kalendārs: <https://www.zm.gov.lv>, sadaļa Pārtika.

IETEIKUMI

pārtikas atkritumu
samazināšanai

- **Atgādiniet** gan ēdinātājiem, gan pasākuma apmeklētājiem, ka **ēdiens — tā ir vērtība** un tam nevajadzētu nonākt atkritumos.
- **Piedāvājiet pašapkalpošanos** jeb t. s. zviedru galdu. Cilvēki paši var novērtēt, cik daudz un ko viņi vēlas ēst.
- **Servējiet mazākas porcijas.** Plānojot ēdienreizes, **iepažīstiet sava pasākuma auditoriju.** Iespējams, ir cilvēki, kuri neēd kādu noteiktu produktu grupu, līdz ar to iepriekš pagatavots un neapēsts ēdiens var nonākt atkritumos.
- **Samaziniet ēdinātāju skaitu.** Ne vienmēr nepieciešama liela ēdienu daudzveidība, cilvēks apjūk plašajā izvēlē, mēģina nogaršot visu un līdz ar to daudz ko arī atstāj neapēstu.
- Raugieties, lai **ēdiena cenas pasākumā netiktu samazinātas ar mērķi pārdot vairāk** (piemēram, divi par vienu cenu u. tml.), tādā veidā veicinot ēdienu iegādi un līdz ar to arī atkritumu rašanos.
- Padomājiet jau pirms pasākuma, **vai apmeklētāji varētu paņemt ēdienu līdzi.** Ja tas ir iespējams un atļauts, pasākuma ietvaros jāplāno mazāks pārtikas apjoms.
- **Ja ēdiens ir piemērots līdzņemšanai,** parūpējieties par iepakojumu, lai pasākuma dalībnieki ēdienu varētu notiesāt vēlāk.
- **Atkritumos nonākušo pārtiku šķirojiet atsevišķi** no citiem atkritumu veidiem, jo tādā veidā to būs iespējams pienācīgi utilizēt un pārtika nenonāks atkritumu poligonos apglabāšanai.
- Ja iespējams, **ziedojiet neapēsto pārtiku** trūkcietējiem vai dzīvnieku patversmēm.
- Lai arī organisko atkritumu šķirošana un pārstrāde Latvijā ir slikti attīstīta, jūs varat pieprasīt, **lai atkritumu apsaimniekotāji nodrošina organisko atkritumu šķirošanu.**

Informācija par spēkā esošo likumdošanu nodalā „Noderīga informācija”.

DZĪVNIĒKU VALSTS PRODUKTU PATĒRIŅA SAMAZINĀŠANA

Gaļas nozare ir visindustrializētākā pārtikas nozare, kurā dominē transnacionālas korporācijas, un tās ir atbildīgas par vairāk nekā 18% no visa CO₂ emisijas apjoma. Salīdzinot – tas ir vairāk nekā rada viss transporta sektors kopā. Dzīvnieku valsts produktu patēriņa samazināšana uz turā līdz pāris reizēm nedēļā ietaupītu dabas resursus, samazinātu ūdens piesārņojumu un augšņu noplicināšanos.

NODERĪGI

CITĀDI ĒDINĀTĀJI

- **Vegāniskas ēstuves:**
<http://vegan.lv/karte/>
- **Veģetāras ēstuves:**
<http://www.vegetarisms.lv/kur-paest-estuves-kas-piedava-vismaz-dazus-vegetaros-edienus/>

Latvijā ir pieejami produkti ar godīgās tirdzniecības marķējumu. Šis marķējums garantē, ka produkta ražošanā ir ievēroti zināmi nosacījumi.

Latvijā visbiežāk pieejamie godīgās tirdzniecības produkti ir šokolāde, tēja, kafija, cukurs, kakao, garšvielas, tropiskie augļi un to sulas, rīsi, kvinoja, žāvētie augļi, kā arī vīns.

GODĪGĀS TIRDZNICĪBAS PRODUKTI IR MARĶĒTI AR ŠĀDĀM ZĪMĒM:

„**FLO Fairtrade**” ir Eiropā pazīstamākā godīgās tirdzniecības sertifikācijas sistēma. Organizācija sertificē dažādus produktus, kuru sastāvdaļas nāk no jaunattīstības valstīm. Visvairāk pārdotie ir tieši pārtikas produkti: kafija, banāni, kakao, tēja, cukurs.

„**UTZ Certified**” programma ir dibināta 2003. gadā. Tā šobrīd sertificē tikai kafiju, šokolādi, tēju un *rooibos* tēju. Sertificētā kakao un kafijas pārdošanas apjomu ziņā programma konkurē ar „FLO Fairtrade”. Atšķirībā no „FLO Fairtrade”, „UTZ Certified” nav noteicis konkrētas minimālās cenas un prēmijas.

„**Hand in Hand**” ir privāta sertifikācijas sistēma, kas sertificē tikai vācu firmas „Rapunzel” produktus. „Hand in Hand” marķējums apvieno organiskās lauksaimniecības principus ar godīgās tirdzniecības principiem.

„**IMO Fair For Life**” ievēro tos pašus standartus, ko „FLO Fairtrade”, taču šo sertifikātu var iegūt neatkarīgi no kooperatīva vai ražotnes ģeogrāfiskā novietojuma, valsts ekonomikas politikas vai produkta tipa.

Pasaules Godīgās tirdzniecības organizācija (WFTO) ir godīgās tirdzniecības uzņēmumu apvienība, kurai ir sava garantiju sistēma. Apvienībā ir reģistrēti dažādu produktu audzētāji, ražotāji, izplatītāji, eksportētāji, importētāji, vairumtirgotāji un citi uzņēmumi.

PIEREDZES STĀSTI

foto: Mārtiņš Otto

SABALANSĒTS UZTURS

Starptautiskā mūzikas festivāla „Laba Daba” rīkotāji pieprasa ēdinātājiem piedāvāt apmeklētājiem sabalansētu uzturu. Tajā jābūt gan olbaltumvielām, gan ogļhidrātiem, turklāt ēdinātāji tiek aicināti izvairīties no „taukainām desinām un kāpostiem”, kā arī nodrošināt piedāvājumu gan vegāniem, gan veģetāriešiem.

IEPIRKUMU NOSACĪJUMI

2015. gada pirmajā pusē Latvija uzņēmās Eiropas Savienības prezidējošās valsts pienākumus. Prezidentūras pasākumu dalībnieku ēdināšanai tika rīkots iepirkums, kurā tika noteikts, ka pretendentiem jāspēj nodrošināt ĢMO nesaturošas pārtikas piegādi. Turklāt vismaz 5% (bet atsevišķos gadījumos — 100%) produktu jābūt ražotiem sertificētās bioloģiskajās saimniecībās, pārtikas sagatavošanai ir jānotiek maksimāli tuvu pasākumu norises vietai, un tās piegādei jānotiek ar transportu, kurš atbilst Eiropas izplūdes gāzu emisijas standartam EURO 4 vai augstākam.

KONTROL- JAUTĀJUMI

PASĀKUMU KONTROLSARAKSTU
ELEKTRONISKĀ VERSIJA ATRODAMA

<http://www.homoecos.lv/aptauja/zalie-pasakumi>

Novērtējiet to, cik videi draudzīgā birojā notiek pasākuma organizēšana, izmantojot „homo ecos.” tiešsaistes rīku „daba-birojs-daba” (<http://www.homoecos.lv/daba-birojs-daba>).

PASĀKUMA ORGANIZĒŠANĀ IESAISTĪTIE

- Tiek apzināta visu pasākuma organizēšanā iesaistīto kompetence un atbildība.
- Pasākuma organizēšanā tiek iesaistīta vietējā pašvaldība, tās iestādes, nevalstiskais un uzņēmējdarbības sektors.
- Visi iesaistītie tiek informēti par pasākumā ietvertajām vides ilgtspējības aktivitātēm.
- Tiek izstrādāti ieteikumi apmeklētājiem videi draudzīgai rīcībai pasākuma laikā.
- Pasākuma organizēšanā iesaistītajiem tiek sagatavota un nodota informācija par videi draudzīgiem produktiem un pakalpojumiem.
- Tiek izmantoti plašsaziņas komunikācijas rīki, lai informētu par pasākumā sasniedzamajiem vides ilgtspējības mērķiem.
- Iesaistītie tiek regulāri informēti par jaunāko pasākuma sagatavošanā un vides aktivitātēs.
- Tiek izstrādāti pasākuma ietvaros sasniedzamo mērķu novērtēšanas kritēriji.

PASĀKUMI UN SILTUMĪCAS EFEKTU IZRAISOŠO GĀZU EMISIJAS

- Pasākuma plānošanas un norises laikā tiek samazināts pieprasījums pēc enerģijas.
- Tiek samazināta vajadzība pēc transporta pasākuma plānošanas un realizēšanas laikā.
- Fosilais kurināmais tiek aizstāts ar atjaunīgajiem resursiem.
- Precēm ar zemāku oglekļa pēdas nospiedumu tiek dota priekšroka.
- Tiek uzstādīts mērķis rīkot oglekļa neitrālu pasākumu, maksimāli samazinot SEG un kompensējot saražoto oglekli.

PASĀKUMA NORISES UN DALĪBNIKU APMEŠANĀS VIETA

- Pasākuma galamērķis tiek izvēlēts pēc iespējas tuvāk vairākumam pasākuma apmeklētāju.
- Pasākums notiek pašvaldībā vai vietā, kas īsteno ilgtspējīgu vides politiku un videi draudzīgas iniciatīvas.
- Pasākuma dalībnieku apmešanās vieta atrodas iespējami tuvu pasākuma norises vietai.
- Dalībnieku apmešanās un pasākuma norises vieta ir ērti un droši sasniedzama ar kājām, velosipēdu vai sabiedrisko transportu.
- Dalībnieku apmešanās un pasākuma norises vieta ir sertificēta, un tajā tiek taupīta enerģija.
- Norises vietā tiek nodrošināta atkritumu šķirošana pārstrādei.
- Pasākuma norises vietā ūdens resursi tiek izmantoti ilgtspējīgi.
- Vietā tiek nodrošināta vietēja, sezonāla un veselīga pārtika.
- Dalībnieki tiek informēti par videi draudzīgas apmešanās vietas izvēli un rīcību resursu taupīšanai.

VIDEI DRAUDZĪGA ENERĢIJA

- Pasākumā tiek izmantota atjaunīgā enerģija (saules, vēja enerģija, hidroenerģija).
- Telpu apsildei tiek izmantoti atjaunīgie resursi.
- Pasākuma norisē pēc iespējas vairāk tiek izmantota dabīgā gaisma.
- Tiek izmantots energoefektīvs apgaismojums.
- Apgaismojuma ieslēgšanu/izslēgšanu nodrošina sensori.
- Visas izmantotās elektroierīces ir energoefektīvas.
- Atbilstoši pasākuma specifikai tiek plānota un izvērtēta skaņas un gaismas tehnikas jaudas izvēle.
- Pasākuma piegādātāji (piemēram, ēdinātāji, gaismas un skaņas nodrošinātāji u. c.) tiek informēti par enerģijas taupīšanas pasākumiem un atjaunīgo resursu izmantošanu un iesaistīti tajos.
- Pasākuma apmeklētāji tiek iesaistīti enerģijas taupīšanā, aicinot izslēgt gaismu, ierīces, izmantot gaidstāves (*stand by*) opciju ierīcēm utt.
- Visi iesaistītie tiek izglītoti par energoefektivitāti.

TRANSPORTS

- Pirms pasākuma dalībniekiem tiek sniegta detalizēta un saprotama informācija par dažāda veida sabiedrisko un reģionālo transportu (kartes, norādes u. c.), kas palīdz nokļūt norises vietā.
- Sabiedriskā transporta pieturas un pasākuma norises vietas atrodas iespējami tuvu viena otrai.
- Pasākuma dalībniekiem tiek piešķirtas īpašas priekšrocības, ja tie ierodas ar sabiedrisko transportu, kājām vai velosipēdu.
- Iespēju robežās tiek nodrošinātas atlaides sabiedriskā transporta biļetēm.
- Apmeklētāji tiek iedrošināti doties uz pasākumu ar velosipēdu,

un norises vietā tiek piedāvātas drošas, ērtas velonovietnes pietiekamā skaitā.

- Tiek piedāvāta iespēja iznomāt velosipēdus, lai apmeklētu pasākumu.
- Tiek nodrošināti brīvprātīgie, kas regulē velosipēdu kustību un parāda labākos pārvietošanās maršrūtus.
- Tiek izveidots un realizēts plāns, kā optimizēt loģistiku un samazināt transporta braucieni skaitu.
- Tiek izvēlēti transporta pakalpojumu sniedzēji un materiālu piegādātāji, kas rīkojas videi draudzīgi.
- Preču transportēšana iespēju robežās notiek vienā piegādes reizē.

ILGTSPĒJĪGI PIRKUMI UN PAKALPOJUMI

- Tiek izmantoti jau pieejamie materiāli un izvērtēta pārējo produktu un materiālu iegādes nepieciešamība.
- Pirkšanas vietā tiek izpētītas iespējas produktu īslaicīgi īrēt, nomāt vai aizņemties.
- Pirkumu apjoms laicīgi tiek plānots un samazināts, lai nebūtu pārpalikumu.
- Tiek izvēlēti produkti no pārstrādātiem vai pārstrādei nododamiem materiāliem un/vai tādi produkti, kurus iespējams lietot atkārtoti.
- Tiek izvēlēti vietējā ražojuma, dabīgi un ekomarķēti produkti un materiāli.
- Produkti tiek iegādāti lielākos iepakojumos un ar dizainu, kas nodrošina samazinātu nelietderīgā iepakojuma apjomu.
- Tiek ievēroti zaļā publiskā iepirkuma principi.
- Tiek izvēlēti piegādātāji, kas rīkojas videi draudzīgi.
- Saziņa notiek elektroniski, un tiek samazināts drukāto materiālu apjoms.

- Produkti un materiāli, kurus vairs nav plānots izmantot, tiek ziedoti labdarībai vai izmantoti citos pasākumos.

ATKRITUMU DROŠA UN ILGTSPĒJĪGA APSAIMNIEKOŠANA

- Organizējot pasākumu, tiek radīts iespējami maz atkritumu.
- Pasākumā iesaistītās puses ir informētas par atkritumu daudzuma samazināšanas iniciatīvām.
- Iepakojuma apjoms ir pārdomāts, un visus iepakojumus var pārstrādāt vai izmantot vēlreiz.
- Iegādātās preces ir piemērotas ilgstošai lietošanai, un vienreizlietojamie produkti tiek izmantoti iespējami maz.
- Tiek izmantoti universālie tīrīšanas līdzekļi, ievērojot to lietošanas instrukciju.
- Pasākumā izmantotās mēbeles ir ražotas no otrreiz izmantotiem materiāliem.
- Ir samazināts pasākuma reklāmmateriālu daudzums.
- Tiek saglabāti materiāli, kas varētu tikt atdoti citām organizācijām atkārtotai izmantošanai.
- Ir noslēgts līgums par atkritumu šķirošanas konteineru nodrošināšanu pasākuma laikā.
- Pie atkritumu šķirošanas konteineriem dežurē apmācīti brīvprātīgie, kas palīdz apmeklētājiem šķirot atkritumus pareizi un rūpējas par konteineru regulāru iztukšošanu.

ŪDENS PATĒRIŅŠ UN SANITĀRĀS SISTĒMAS

- Pasākuma ietvaros tiek domāts par ūdens taupīšanu.
- Pasākuma laikā netiek piesārņotas tuvumā esošās dabīgās ūdenstilpes.
- Tiek izmantota vietējā ūdens padeves sistēma.
- Pasākumā izmanto vietējo kanalizācijas sistēmu.

- Dzeramais ūdens tiek piegādāts liela tilpuma traukos, nevis mazos fasējumos.
- Pārvietojamās tualetes pasākuma ietvaros ir nodrošinātas pienācīgā skaitā.
- Pasākumā tiek lietota videi draudzīga sadzīves ķīmija.

ATBILDĪGA PĀRTIKAS IZVĒLE

- Pasākuma dalībnieki un organizatori ir informēti par atbildīgu pārtikas izvēli pasākuma ietvaros.
- Ir apzināti un iesaistīti vietējie pārtikas tirgotāji un ēdinātāji.
- Pasākumā tiek nodrošināta veģetāra un vegāna pārtika.
- Cilvēki ar kustību traucējumiem var piekļūt ēdināšanas vietām.
- Pasākuma ēdināšanā tiek izmantota bioloģiski audzēta pārtika, kas nesatur ĢMO.
- Pasākumā tiek domāts par atkritumos nonākošā pārtikas daudzuma samazināšanu.
- Pasākumā ēdiena pārpalikumi tiek šķīroti atsevišķi.
- Neizmantotā pārtika tiek ziedota.
- Pasākumā tiek reklamēta vietējā ēdienu kultūra un tradīcijas.

NODERĪGA INFORMĀCIJA

PAR VIDEI DRAUDZĪGIEM PASĀKUMIEM:

1. Jones, M. *Sustainable Event Management. A practical guide*. Apvienotā Karaliste, ASV : Earthscan, 2009.
2. *Sustainable Events Guide. Give your large event a small footprint*. United Nations Environment Programme. 2012.
<http://www.greeningtheblue.org>
3. Ilgtspējīgu pasākumu standarts:
<http://www.iso.org/iso/iso20121>
4. Ilgtspējīgi pasākumi Dānijā:
<http://www.sustainableeventsdenmark.org/sustainable-eu-presidency>
5. MeetGreen: <http://blog.meetgreen.com/>

PASĀKUMI UN SILTUMNĪCAS EFEKTU IZRAISOŠO GĀZU EMISIJAS

1. Siltumnīcas efektu izraisošo gāzu protokols
<http://www.ghgprotocol.org/>

PASĀKUMA NORISES UN DALĪBNIEKU APMEŠANĀS VIETA

1. „Zaļā atslēga”: www.green-key.org/ vai www.videsfonds.lv/lv/zala-atslega
2. Ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plāni:
www.eumayors.eu/actions/sustainable-energy-action-plans_lv.html
3. Plānotais ēku energosertifikācijas reģistrs:
www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/majokli/eku_energoefektivitate/
4. Konkurss „Energoefektīvākā ēka Latvijā”:
www.energoefektivakaeka.lv/index.php
5. Pilsētas, kas parakstījušas Pilsētu mēru paktu:
www.pilsetumerupakts.eu/about/signatories_lv.html

VIDEI DRAUDZĪGA ENERĢIJA

1. EKOenerģijas sertifikāts:
<http://www.ekoenergy.org/lv/about-us/>
2. Energoefektīvu ierīču marķējums *Energy star*:
<https://www.energystar.gov/>
3. Energoefektivitātes centrs:
http://www.latvenergo.lv/lat/klientiem/EEC/par_eec/

TRANSPORTS

1. Aviopārvadājumu radīto izmešu aprēķina kalkulators:
www.icao.int
2. Daži no starptautiskajiem CO₂ emisiju kompensēšanas fondiem:
www.myclimate.org, www.atmosfair.de
3. Bātērstas ilgtspējīgas attīstības biedrība:
<http://www.bathurstsustainabledevelopment.com>
4. Transporta attīstības pamatnostādņu 2014.–2020. gadam stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums:
http://www.sam.gov.lv/images/modules/items/PDF/item_4511_TAP_Vides_parskats_F_230913.pdf

ILGTSPĒJĪGI PIRKUMI UN PAKALPOJUMI

1. Papildu informācija par ekosertificētiem produktiem atsevišķi pa produktu grupām: <http://ec.europa.eu/ecat/> un www.zalabriviba.lv/zalais-celvedis/
2. Ieteikumi Zaļajam iepirkumam:
<http://www.iub.gov.lv/node/61>
3. Starptautiskais ilgtspējīgas mežsaimniecības sertifikāts FSC:
www.fsc.lv
4. Ekomarķējums „Zaļais gulbis”: www.nordicecolabel.org
5. TCO ekomarķējums: www.tcodevelopment.com
6. Ekomarķējums „Zilais eņģelis”: www.blauer-engel.de
7. Preču zīme „Zaļais punkts”: <http://www.zalais.lv>
8. Ekozīme „Zaļā josta”:
www.zalajosta.lv/lv/eko-zime-zala-josta

ATKRITUMU DROŠA UN ILGTSPĒJĪGA APSAIMNIEKOŠANA

1. *Bez atkritumiem. Vadlīnijas nevalstisko organizāciju kapacitātes stiprināšanai.* Biedrība "homo ecos:". 2014. Pieejams:
http://www.homoecos.lv/lat/wm/wp-content/uploads/2014/06/HomoEcos-BezAtkritumiem_web.pdf
2. Veidojot no atkritumiem brīvas kopienas:
<http://www.ecocycle.org/>
3. „Bez atkritumiem” kustība Eiropā:
<http://www.zerowasteurope.eu/>
4. Informācija par „nulles atkritumu” principiem un rīcību:
www.bezatkritumiem.lv
5. Labdarības veikals „Otrā elpa”: www.otraelpa.lv
6. Praktiska informācija par atkritumu šķirošanu:
www.zalaispunkts.lv, www.zalajosta.lv
7. Labdarības organizācijas, kam var nodot lietu apģērbu:
www.redcross.lv, www.pestisanasarmija.lv
8. ZAAO piedāvātā bioloģisko atkritumu savākšana:
<http://zaao.lv/lv/saturs/bio-atkritumu-savaksana>

ŪDENS PATĒRIŅŠ UN SANITĀRĀS SISTĒMAS

1. Padomes direktīva 98/83/EK (1998. gada 3. novembris) par dzeramā ūdens kvalitāti: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:31998L0083&from=LV>
2. PVO dzeramā ūdens kvalitātes vadlīnijas:
http://www.who.int/water_sanitation_health/dwq/guidelines/en/
3. Ministru kabineta 2003. gada 29. aprīļa noteikumi Nr. 235 „Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība”: <http://likumi.lv/doc.php?id=75442>
4. Informācija par dzeramā ūdens uzraudzību un kontroli:
[www.vi.gov.lv](http://vi.gov.lv) <http://vi.gov.lv/lv/vides-veseliba/dzeramais-udens/dzerama-udens-uzraudziba-un-kontrolle>
5. Padomes direktīva 91/271/EEK (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:31991L0271&from=LV>
6. Ūdens apsaimniekošana festivālos:
<http://www.agreenerfestival.com/food-and-water/>

ATBILDĪGA PĀRTIKAS IZVĒLE

1. Radžele-Šulce, A. *Īsās pārtikas piegādes ķēdes Latvijā*. SIA "Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrs", Projektu un attīstības daļa. 2012.
2. Hauka, A. *Ģimenes saimniecību iespējas un izaicinājumi Latvijā un ES*. 2014. Pieejams: http://www.laukutikls.lv/sites/laukutikls.lv/files/article_attachments/gimenes_saimniecibu_izaicinajumi_prezentacija_2014.pdf
3. Par veselīgu uzturu: http://www.vm.gov.lv/lv/tava-veseliba/veseligs_uzturs/
4. Par bioloģisko pārtiku: <http://www.biologiski.lv/tira-partika>
5. Heinrich Böll Foundation, Friends of the Earth Europe. *Meat Atlas. Facts and figures about the animals we eat*. 2014. Pieejams: https://www.boell.de/sites/default/files/meat_atlas2014_kommentierbar.pdf
6. Vairāk par atkritumos izmestās pārtikas daudzuma samazināšanu: <http://www.homoecos.lv/lat/projekti/2013-partikas-atkritumi>, <http://www.agreenerfestival.com>, <http://www.eatlowcarbon.org/>
7. Par bioloģisko produktu sertifikāciju: <http://www.biologiski.lv>
8. Par ilgtspējīgu gaļas produktu izvēli: <http://www.ewg.org/meateatersguide/eat-smart/>

ES tiesību akti

9. Eiropas Parlamenta un Padomes regula (EK) Nr. 852/2004 (2004. gada 29. aprīlis) par pārtikas produktu higiēnu. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R0852&from=LV>
10. Eiropas Parlamenta un Padomes regula (EK) Nr. 1935/2004 (2004. gada 27. oktobris) par materiāliem un izstrādājumiem, kas paredzēti saskarei ar pārtikas produktiem, un par Direktīvu 80/590/EEK un 89/109/EEK atcelšanu. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R1935&from=LV>
11. Eiropas Parlamenta un Padomes regula (EK) Nr. 1169/2011 (2011. gada 25. oktobris) par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem un par grozījumiem Eiropas Parlamenta un Padomes Regulās (EK) Nr. 1924/2006 un (EK) Nr. 1925/2006, un par Komisijas Direktīvas 87/250/EEK, Padomes Direktīvas 90/496/EEK, Komisijas Direktīvas 1999/10/EK, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2000/13/EK,

Komisijas Direktīvu 2002/67/EK un 2008/5/EK un Komisijas Regulas (EK) Nr. 608/2004 atcelšanu. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011R1169&from=LV>

Latvijas Republikas likumi un Ministru kabineta noteikumi

12. Pārtikas aprites uzraudzības likums (19.02.1998.):
<http://likumi.lv/doc.php?id=47184>
13. Ministru kabineta 2005. gada 14. jūnija noteikumi Nr. 409 „Pārtikas aprītē nodarbināto personu profesionālās kvalifikācijas prasības”:
<http://likumi.lv/doc.php?id=110745>
14. Ministru kabineta 2001. gada 27. novembra noteikumi Nr. 494 „Noteikumi par darbiem, kas saistīti ar iespējamu risku citu cilvēku veselībai un kuros nodarbinātās personas tiek pakļautas obligātajām veselības pārbaudēm”: <http://likumi.lv/doc.php?id=56050>
15. Ministru kabineta 2010. gada 12. maija noteikumi Nr. 440 „Noteikumi par tirdzniecības veidiem, kas saskaņojami ar pašvaldību, un tirdzniecības organizēšanas kārtību”: <http://likumi.lv/doc.php?id=210696>
16. Ministru kabineta 2009. gada 7. jūlija noteikumi Nr. 742 „Izplatīšanai nederīgas pārtikas turpmākās izmantošanas vai iznīcināšanas kārtība”:
<http://likumi.lv/doc.php?id=194744>

HOMO ECOS:

biedrības mērķis ir stiprināt sociālu kustību, kuras dalībnieki atbalsta zaļas idejas un maina vai uzlabo savus ikdienas paradumus, lai dzīvotu videi un cilvēkiem draudzīgi.

INFORSE

ir nevalstisko organizāciju tīkls, kurā darbojas 85 organizācijas no 35 valstīm Eiropā. Tīkls aizstāv ilgtspējīgu, decentralizētu energorisinājumu pielietošanu atjaunīgās enerģijas un energoefektivitātes jomā. Visu aktivitāšu mērķis ir saudzēt vidi un veicināt attīstību.

DARNAUS VYSTYMO INICIATYVOS (DVI)

ir nevalstiskā organizācija, kura darbojas vides izglītības un izpratnes veicināšanas jomā, popularizējot ilgtspējīgu dzīvesveidu un videi draudzīgu patēriņu, kā arī veicinot vietējo nevalstisko organizāciju, lauku rajonu, vietējo pašvaldību, uzņēmumu un sabiedrības ietekmi šajā jomā.

LATVIJAS ZAĻĀ KUSTĪBA

ir nevalstiskā organizācija, kura darbojas vides aizsardzības jomā un savu darbību koncentrē trīs nozarēs: klimata jautājumi un ilgtspējīga enerģija, piekrastes ilgtspējīga attīstība, kā arī atbalsts vietējām iniciatīvām un kampaņām vides kvalitātes uzlabošanai.

Paldies par piedalīšanos darba grupā:

Jolantai Borītei, Elīnai Stelcerei, Ievai Priedienai, Ilgai Zepai, Silvijai Pastarei, Jurim Dilbam

Paldies par individuālām sarunām:

Guntim Ērglim, Aigaram Smiltānam, Ivetai Ārgalei, Annai Paukšai, Kristīnei Činkai

Paldies par iesaistīšanos vadlīniju veidošanā:

Gintam Kronbergam, Andrim Kleperam, Ievai Irbinai, Agnesei Kalniņai, Diānai Popovai, Zanei Skujai, Austrai Savickai, Inesei Liepiņai, Aigai Vasiļevskai, Fondam atvērtai sabiedrībai DOTS

Projektu realizē biedrība „homo ecos:” ar Ziemeļvalstu Ministru padomes biroja Latvijā finansiālu atbalstu un sadarbībā ar „Latvijas Zaļo kustību”, Dānijas nevalstisko organizāciju „INFORSE” un Lietuvas nevalstisko organizāciju „DVI”, iesaistot arī Latvijas pasākumu organizatorus, viesmīlības un citu sektoru pārstāvjus. Projekta mērķis bija izstrādāt rokasgrāmatu, kurā ir apkopota informācija par ilgtspējīgu pasākumu organizēšanu. Rokasgrāmata palīdzēs plānot un organizēt videi draudzīgāk, tajās ir apkopoti Latvijas labās prakses piemēri un avoti, kur smelties informāciju.

7 SOĻI VIDEI DRAUDZĪGA PASĀKUMA ORGANIZĒŠANĀ

1. IZVĒLIETIES LABĀKO VIETU!

Pasākuma norises vieta izšķirs ne tikai to, cik daudz enerģijas tiks patērēts veiksmīgai pasākuma norisei, bet arī to, ar kādiem cilvēkiem nāksies kopā strādāt un kādi būs pasākuma apmeklētāji.

2. IZVĒLIETIES PIEMĒROTĀKO LAIKU!

Ir daudzi veidi, kā samazināt pasākuma ekoloģisko pēdu un viens no tiem — organizēt to laikā, kad ir nepieciešams mazāk resursu: apgaismojuma, apkures, kad ir pieejama vietējā pārtika un cilvēki var pārvietoties ar velosipēdiem.

3. ESJET AKTĪVI!

Šķiet, nav tāda pasākuma, nokļūšanai uz kuru tā dalībnieki vai apmeklētāji neizmantotu kādu transporta līdzekli. Palīdziet viņiem to izvēlēties — vai tā būtu braukšana ar vilcienu, velosipēdu vai zirga pajūgā, atgādiniet par videi draudzīgām pārvietošanās iespējām!

4. SAMAZINIET, LIETOJIET VĒLREIZ UN PĀRSTRĀDĀJIET!

Jā, un tieši šādā secībā. Iepakojums, trauki, informatīvie materiāli — tos visus izvēlieties, atceroties vienu: lai pēc pasākuma paliktu iespējami mazāki atkritumu kalni, ideālā gadījumā tādu nebūs vispār.

5. DARIET AR PRIEKU!

Videi draudzīgs pasākums izdosies tad, ja motivāciju zaļai rīcībai vispirms atradīs paši pasākuma organizatori un tad iedvesmos arī pārējos iesaistītos. Pasākuma organizēšanas un norises laikā atrodiet, par ko priecāties. Jaunas ziņāšanas, cilvēki, iespējas — jebkas var sniegt gandarījumu un vēlmi darīt labāk.

6. BAROJIET CILVĒKUS LABI!

Padomājiet, vai tas, ko vēlaties pasniegt pasākuma apmeklētājiem, ir tas, ar ko barotu savus tuvākos. Vietējā, sezonālā un tieši no ražotāja pirktā pārtika — tā ir noderīga izvēle gan pasākuma apmeklētājiem, gan vietējai ekonomikai.

7. NEBAIDIETIES TEIKT „ZAĻŠ”!

Cilvēkiem ir jāzina par pasākumu, kurā tiek īstenotas videi draudzīgas iniciatīvas. Pat ja tie ir šķietami sīkumi, runājiet par tiem! Jūsu rīcība, iespējams, iedrošinās arī pārējos. Zaļās idejas nedrīkst palikt nepamanītas!

